

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

**Obchodování exportujícího podniku v měně euro, minimalizace nákladů plateb
a účetnictví**

(diplomová práce)

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

Autor:

Bc. Lenka Smolenová

České Budějovice

2013/2014

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDEJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lenka SMOLENOVÁ**
Osobní číslo: **E11449**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **OBCHODOVÁNÍ EXPORTUJÍCÍHO PODNIKU V MĚNĚ
EURO, MINIMALIZACE NÁKLADŮ PLATEB A ÚČET-
NICTVÍ**

Zadávací katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Zásady pro vypracování:

Cíl práce:

Identifikace problémových oblastí obchodování v eurech, bližší zaměření na hledání možností minimalizace nákladů spojených s vedením eurového účtu a obchodními transakcemi v exportujícím podniku.

Rámcová osnova:

1. Na základě analýzy podkladů identifikovat problémové a citlivé body obchodování v eurech v rámci podniku
2. Zpracovat přehled operací spojených s obchodováním, setřídít je do tematických oblastí
3. Navrhnout ošetření těchto situací ve směru optimalizace vynakládaných zdrojů; jak úspor pracovní síly, tak finančního efektu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **50 - 60 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Galočík, S., Louša, F.: DPH a účtování: přeprava, dovoz, vývoz, služby. 2.

aktualit. vyd. Praha: Grada Publishing 2008. 159 s. ISBN 978-80-247-2384-6

Beneš, V. a kol.: Zahraniční obchod. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. 328 s. ISBN 80-247-0558-3

Černý, V.: Účetnictví v podnicích zabývajících se zahraničně obchodní činností. 1. vyd. Praha: VŠE, 1997. 206 s. ISBN 80-7079-776-2

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

Katedra účetnictví a financí

Datum zadání diplomové práce: **1. března 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2013**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou ekonomickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Ve Vimperku, dne 30. 3. 2014

.....
Lenka Smolenová

Poděkování

Tímto děkuji své vedoucí diplomové práce doc. Ing. Jindřišce Kouřilové, CSc. za cenné rady a připomínky, které mi věnovala po čas zpracování mé diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat svojí rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

Obsah

1 Úvod	4
2 Literární přehled.....	5
2.1 Rizika mezinárodního podnikání	5
2.1.1 Riziko tržní	5
2.1.2 Riziko teritoriální.....	5
2.1.3 Riziko komerční	7
2.1.4 Riziko měnové.....	7
2.1.5 Riziko přepravní	8
2.1.6 Riziko odpovědnosti za výrobek	8
2.1.7 Riziko výrobní	8
2.1.8 Rizika chybného sjednání obchodní operace a postupy při výběru obchodního partnera s cílem omezení rizik.....	9
2.2 Řízení kurzového rizika	9
2.2.1 Identifikace rizika	10
2.2.2 Měření kurzového rizika.....	12
2.2.2.1 Metoda alternativních scénářů	12
2.2.2.2 Metoda Value at Risk	13
2.3 Zajištění proti kurzovému riziku	14
2.3.1 Interní metody zajištění proti kurzovému riziku	15
2.3.2 Externí metody zajištění proti kurzovému riziku	17
2.3.2.1 Forwardy	17
2.3.2.2 Futures	18
2.3.2.3 Swapy.....	20
2.3.2.4 Opce	21

2.4 Účtování finančních derivátů	22
2.4.1 Účetní zobrazení derivátů.....	22
2.4.1.1 Prvotní zachycení v době sjednání derivátového kontraktu	23
2.4.1.2 Účetní zachycení v průběhu doby do splatnosti derivátu	24
2.4.1.3 Ukončení derivátového kontraktu.....	26
2.4.2 Účtování kurzových rozdílů	27
3 Metodika	30
4 Řešení a výsledky	36
4.1 Obecná charakteristika firmy ABC, a. s.....	36
4.1.1 Počet zaměstnanců v letech 2001 – 2012	37
4.1.2 Výsledková charakteristika firmy.....	39
4.2 Charakteristika podniku pomocí benchmarkingu	41
4.2.1 Řešení mezipodnikového srovnávání	41
4.3 Identifikace rizik v dané firmě a jejich konkrétní eliminace, vázaná na minimalizaci nákladů spojených s exportním zaměřením firmy	46
4.3.1 Tržní riziko	46
4.3.2 Teritoriální riziko.....	47
4.3.3 Komerční riziko.....	47
4.3.4 Riziko přepravní	48
4.3.5 Riziko odpovědnosti za výrobek	48
4.3.6 Riziko výrobní	48
4.3.7 Rizika chybného sjednání obchodní operace a postupy při výběru obchodního partnera s cílem omezení rizik.....	49
4.3.4 Měnové riziko.....	49
4.4 Analýza bankovních operací souvisejících s exportním zaměřením firmy, optimalizace nákladů a minimalizace kurzového rizika	52

4.4.1 Charakteristika vybraných bank a devizové společnosti.....	52
4.4.2 Sazby za služby ve vybraných bankách a devizové společnosti	53
4.4.3 Analýza platební situace a současného přístupu k řízení devizového rizika ve firmě ABC, a. s.	54
4.4.4 Konkrétní příklady optimalizace nákladů plateb.....	55
4.4.5 Podmínky pro získání zajištění proti kurzovému riziku ve vybraných institucích	56
4.4.6 Výběr zajišťovacího instrumentu dle naplnění podmínek firmou ABC, a. s., výhody vs. nevýhody forwardu	57
4.5 Účtování měnového forwardu v praxi.....	58
4.5.1 Návrh vnitropodnikové směrnice upravující účtování derivátů	62
5 Závěr	64
Summary.....	67
Seznam literatury.....	69
Seznam obrázků, tabulek a grafů.....	73
Seznam příloh.....	75

1 Úvod

Devizová rizika a rizika zahraničního obchodu jsou ve firmě zaměřené na export důležitou součástí firemního managementu. Je rozhodující jak znalost zajišťovacích instrumentů, tak celková znalost rizikových faktorů a možné způsoby jejich eliminace.

Cílem této diplomové práce je identifikace problémových oblastí obchodování v eurech, bližší zaměření na hledání minimalizace nákladů spojených s vedením eurového účtu a obchodními transakcemi v exportujícím podniku.

Poznatky z teoretické části budou aplikovány v praktické části na konkrétní firmu. Jedná se o exportující podnik, zabývající se textilní výrobou se sídlem v Jihočeském kraji. Tato konkrétní firma bude v mé diplomové práci charakterizována z několika pohledů. Jednou z metod pro popis a zároveň pro srovnání sledovaného podniku s konkurencí je benchmarking. Firma bude srovnávána se čtyřmi dalšími podniky v oboru ve stejném kraji.

Následně budou identifikovány rizikové oblasti zahraničního obchodu. Jednotlivá rizika obchodování se zahraničím uvedená v teoretické části budou srovnávána s praxí sledovaného podniku. Opatření uvedená v literatuře budou konfrontována s danou situací ve firmě, popřípadě budou navržena efektivnější řešení.

Průzkumem nabídek některých bankovních i nebankovních institucí bude zjišťován způsob minimalizace nákladů spojených s vedením eurového účtu a plateb za různé bankovní služby související s exportním zaměřením firmy. Bude navržen vhodný produkt pro optimalizaci bankovních nákladů.

Velká pozornost bude věnována řízení devizových rizik, protože zde vidím potenciál pro zlepšení současné situace ve firmě. Bude provedena analýza přístupu vedení firmy k řízení devizového rizika a budou navrženy vhodné zajišťující nástroje.

Pro vybraný nástroj řízení měnového rizika bude navržen i způsob účtování a nezbytná vnitropodniková směrnice jako součást zefektivnění práce v exportující firmě.

2 Literární přehled

2.1 Rizika mezinárodního podnikání

Rizika lze členit různým způsobem. Důležité hledisko je možnost předcházení danému riziku. Z tohoto pohledu dělíme rizika na:

- předvídatelná, např. přepravní, platební,
- nepředvídatelná (neočekávaná).

Další podobné členění je na rizika

- ovlivnitelná, zde může být uplatněn tzv. risk management,
- neovlivnitelná, např. politická, hospodářská, obchodní, fiskální. (*Böhm, Janatka, 2004*)

2.1.1 Riziko tržní

Tržní riziko představuje možnost, že podnik nedosáhne předpokládaného výsledku vlivem tržních podmínek. Také se může stát pravý opak, a to že podnik bude mít lepší výsledky. To způsobuje řada makroekonomických i mikroekonomických činitelů. Importéři i exportéři toto riziko pociťují zejména u kontraktů sjednávaných dlouhodobě. Někdy je řešením možnost stanovení pohyblivé ceny v závislosti na vývoji trhu. Dalším zajištěním jsou cenové doložky, flukтуаční či eskalační. Dohodnutá cena se potom mění podle vývoje nákladů. V praxi je však dohodnutí těchto doložek značně obtížné. Před tržním rizikem se dále podnik může bránit termínovanými obchody, buď termínovým nákupem nebo hedžovou transakcí. (*Machková, Černošlávková, Sato a kol., 2010*)

2.1.2 Riziko teritoriální

Tato rizika plynou hlavně z nestabilní politické a makroekonomické situace jednotlivých zemí. Nejvýznamnější je riziko politické. Pokud se podnikatel rozhoduje vstoupit do dlouhodobého obchodního vztahu se zahraniční firmou, musí počítat s tím,

že předvídání politických tendencí a událostí je velmi těžké. (*Černošlávková, Sato, Taušer a kol., 2007*)

Většinou se však politická rizika týkají politicky nestabilních zemí. Zde pak vedou tato rizika k různým formám administrativních opatření, mezi něž patří omezení dovozu nebo vývozu, odebrání dovozní nebo vývozní licence, zavedení antidumpingového celního řízení, omezení transferu devizových prostředků do zahraničí atd.

Preventivním opatřením proti teritoriálnímu riziku je získávání informací o dané zemi, a to pomocí statistických podkladů, specializovaných informačních agentur, internetu atd. Velmi důležité jsou i ratingové služby poskytované agenturami, jež analyzují faktory mající vliv na politickou a ekonomickou situaci v zemi, jednotlivých podniků nebo bank a hodnotí jejich bonitu. (*Machková, Černošlávková, Sato a kol., 2010*)

Dalšími metodami, jak se chránit před negativními dopady teritoriálních rizik jsou:

- zohlednění rizikovosti teritoria při vstupu na trh,
- diverzifikace obchodních, úvěrových a investičních aktivit,
- volba platební podmínky, platební a bankovní zajišťovací instrumenty,
- delegování některých aktivit na subjekty specializované v daném oboru,
- využití výměnných a vázaných operací,
- pojištění teritoriálních rizik,
- vytváření joint ventures, strategických aliancí atd.

Při ochraně obchodních a investičních aktivit vlastních firem v zahraničí hraje nemalou roli i stát. (*Černošlávková, Sato, Taušer a kol., 2007*)

Českým firmám může být v tomto směru nápomocný Czech Trade, který pomocí svých zahraničních kanceláří dokáže vyhledat obchodní kontrakty, ověřit bonitu zákazníka v zahraničí, či zpracovat průzkum trhu atd. (*Beneš, 2004*)

2.1.3 Riziko komerční

Takto bývají označována rizika způsobená nesplněním závazku obchodním partnerem. Jde jak o vztahy mezi prodávajícím a kupujícím, tak i mezi dalšími subjekty, jako jsou dopravci, pojišťovny atd.

Tato rizika se týkají i domácího obchodu, v zahraničním a mezinárodním měřítku nabývají na rozměru. Právní a ekonomické podmínky, obchodní zvyklosti a další jsou mnohdy velmi odlišné.

Proto je důležité splnění zejména těchto dvou faktorů, a to zvolit si obchodního partnera, který je spolehlivý, tak kvalitní právní zajištění daného vztahu. *(Černohlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)*

Jako prevenci zde literatura uvádí opět neustálé získávání informací. Pro zmírnění komerčních rizik jsou firmami používány bankovní zajišťovací instrumenty a pojištění. Na zajištění v případě odstoupení obchodního partnera od kontraktu bývá používána akontace hrazená odběratelem předem, nebo úplná platba předem. S neplněním kontraktu dodavatelem se setká kupující. Preventivním nástrojem zde může být bankovní záruka za řádné provedení kontraktu, či kontrolní certifikát. Riziko nepřevzetí zboží odběratelem lze ovlivnit vhodnou platební podmínkou a omezit pojištěním. Dále riziko platební nevůle dlužníka je velmi nebezpečné. Zde je důležitá volba obchodního partnera a platební podmínka i způsob zajištění daného úvěrového vztahu, např. bankovní záruky, směnečné zajištění pohledávky, úvěrové pojištění atd. Riziko platební neschopnosti dlužníka je ohrožující v tom, že dokáže způsobit i druhotnou platební neschopnost, může vzniknout ještě před odesláním zboží vynaložením prostředků na výrobu a nákup materiálu. Jako účinný nástroj bývá jmenováno využití úvěrových pojišťoven, faktoringu nebo forfaitingu. *(Machková, Černohlávková, Sato a kol., 2010)*

2.1.4 Riziko měnové

Do měnového rizika se řadí kurzové riziko, inflační riziko a úrokové riziko.

Kurzové riziko, tzv. spekulativní riziko, je možnost, že vlivem změn kurzů měn bude inkasovat či vydávat jiné částky, než původně plánované, či se v důsledku pohybu kurzu

měn bude měnit stav jeho devizových aktiv a pasiv. Toto riziko zpravidla vzniká mezi dobou uzavření kontraktu a peněžním plněním. Kurzové riziko bývá tím větší, čím delší je tato prodleva. Týká se tedy zejména střednědobých a dlouhodobých smluv, obchodů s dlouhými dodacími lhůtami. Kurzové riziko má ale i další vliv, a to na konkurenceschopnost vývozců na zahraniční trhy. Absolutní ochrana neexistuje, je ale důležitá diverzifikace závazků a pohledávek na různé trhy a různé měny. Podrobně se kurzovému riziku bude věnovat pozornost v další kapitole.

Inflační riziko pocítují podnikatelé hlavně uvnitř státu, proto se toto riziko týká především přímých investic, majetkových podílů na podnikání v zahraničí atd. Pokud se podnik potýká v obchodování s výraznou inflací, je třeba zvolit takovou cenovou politiku, která umožní pohyb ceny v návaznosti na pohyb inflace. Největším rizikovým faktorem je pak ignorace inflace a její nezohledňování v plánování a kalkulacích budoucích finančních toků.

Úvěrové riziko je tak jako kurzové spekulativní. Podniky by měly zvážit různé možnosti získávání úvěru a investování, propočítat, zda je výhodnější krátkodobý či dlouhodobý úvěr, pevná či pohyblivá úroková sazba. (Černohlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)

2.1.5 Riziko přepravní

Toto riziko se týká hmotného přepravovaného zboží. Za poškození či škodu je odpovědný většinou prodávající, může to být ale i kupující – záleží na dodací podmínce. Odpovědnost nese i dopravce. Předcházení tohoto rizika spočívá v určení podmínek v kupní smlouvě (INCOTERMS). U mezinárodní dopravy hraje důležitou roli pojištění. (Machková, Černohlávková, Sato a kol., 2010)

2.1.6 Riziko odpovědnosti za výrobek

Ve vyspělých zemích EU a USA je běžné, že výrobce odpovídá za škody na zdraví a majetku způsobené jeho zbožím. Bezpečnost je prioritou a proto je výhodné se proti tomuto riziku pojistit. (Machková, Černohlávková, Sato a kol., 2010)

2.1.7 Riziko výrobní

Do tohoto rizika je řazeno technické zaostávání jako rizikový faktor. Toto riziko se projeví při výběrovém řízení (tendru), kdy je kupujícím posuzováno, zda je dodavatel

schopný splnit podmínky budoucího kontraktu. Někdy naopak vyspělé technologie nejsou žádoucí, a to v zemích s nízkou úrovní kvalifikovaných pracovníků.

Dalším výrobním rizikem je riziko nevyužití výrobních a obchodních kapacit. Spočívá v situaci, kdy jsou výrobci nuceni v důsledku změn na trhu a dalších změn nakupovat část výroby od jiných výrobců. Tato forma kooperace je nazývána outsourcing.

Také sem patří riziko vyplývající z charakteru zboží. Kontrola zboží a jeho balení je důležitým opatřením tohoto druhu rizika. Ideální je proto nechat provést nezávislé kontroly zboží. Reklamace či žádané slevy stojí dodavatele mnoho úsilí a také v neposlední řadě hodně peněz. Cena těchto inspekcí je přitom v porovnání s možným reklamačním řízením mnohem nižší. Zde je nutné si uvědomit, že certifikát musí být uznáván mezinárodními institucemi, bankami, pojišťovnami atd. (*Böhm, Janatka, 2004*)

2.1.8 Rizika chybného sjednání obchodní operace a postupy při výběru obchodního partnera s cílem omezení rizik

Chyby způsobující tato rizika mohou vzniknout na základě malých zkušeností, či nedostatečných jazykových a odborných znalostí.

Patří sem odbytová rizika, jako jsou neočekávaný pokles poptávky, tarifní překážky způsobující neprodejnost obchodovaných výrobků a netarifní překážky (technické předpisy, daně, dovozní kvóty atd.).

Prodejní rizika, mezi něž patří nedodání zboží a nepřevzetí dodávky, jsou značná zejména kvůli souvisejícím nákladům (penále, ušlý zisk, úroky atd.).

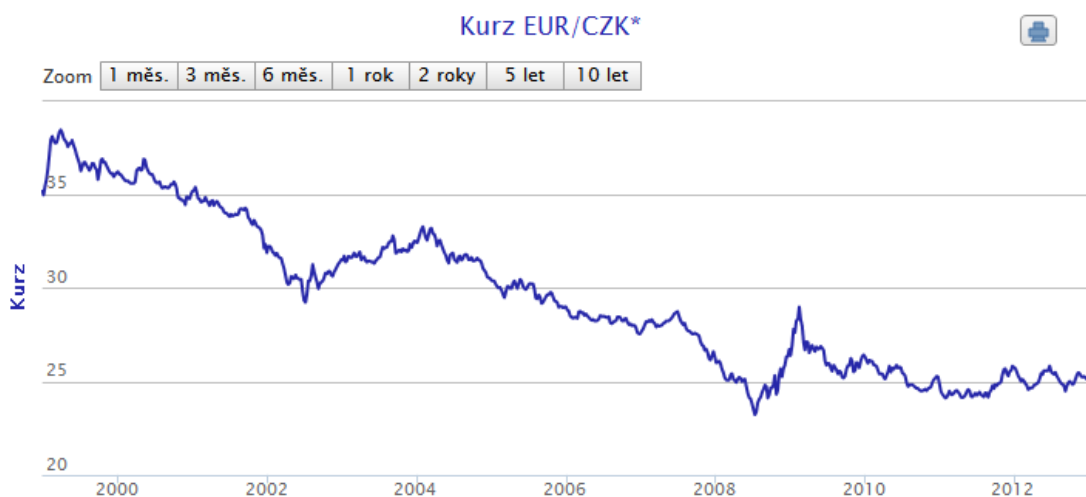
Velká pozornost by měla být věnována dostatečnému prověření nového obchodního partnera. Jak už bylo výše uvedeno, je to prevence mnohých rizik. Při nevydařených obchodech jsou pak nejvíce postiženy malé a střední podniky, jejichž rezervy nejsou velké. (*Böhm, Janatka, 2004*)

2.2 Řízení kurzového rizika

Řízením kurzového rizika by se měla zabývat každá firma se zahraničně obchodními aktivitami. Je totiž nesporné, že volatilita neboli proměnlivost kurzu ovlivňuje

hospodaření účetní jednotky. Místo toho, aby podnik na zakázce vydělal, tedy generoval zisk, může se stát, že hlavně u dlouhodobých kontraktů prodělá. Čím je totiž delší prodleva mezi uzavřením kontraktu a dobou splatnosti faktury, tím je kurzové riziko větší. Pro ilustraci je zde vyobrazen vývoj kurzu české koruny a eura v letech 1999 – 2013.

Obrázek 1 Vývoj měnového kurzu v letech CZK/EUR v letech 1999 – 2013

Zdroj 1 ČNB

Proces řízení kurzového rizika je pro firmu obchodující na zahraničním trhu velmi důležitý, a proto zde budou popsány tyto fáze:

- identifikace rizika,
- měření rizika,
- zajištění kurzového rizika. (Černošková, Sato, Taušer a kol., 2007)

2.2.1 Identifikace rizika

U podniků zabývajících se zahraničním obchodem se vlivem změn směnných kurzů budou měnit i hodnoty pohledávek a závazků. Každá takováto firma se potýká s měnovým rizikem. Je důležité si uvědomit, že to není jediné riziko ohrožující zahraničně obchodní transakce. Riziko ztráty konkurenční pozice vyplývá z neočekávaných pohybů kurzů, kdy zhodnocení domácí měny je pro exportéry nevýhodné a zahraniční firmy se v tomto případě stávají na domácím trhu velkými

konkurenty. Dalším neopomenutelným rizikem je riziko účetní, kdy vznikají kurzové ztráty a kurzové zisky při přeceňování položek, např. úvěry v cizí měně, pohledávky, závazky, zůstatky na devizových účtech atd. (ČSOB)

Uzavřená a otevřená devizová pozice

Uzavřená devizová pozice je nespekulativní. Jde totiž o to, že pohledávky a závazky v jednotlivých měnách se shodují, a to jak v částce, tak v časové disponibilitě a způsobu úročení.

Otevřená devizová pozice je oproti uzavřené devizové pozici spojená s kurzovým rizikem. Zde literatura rozeznává **dlouhou pozici**, kdy pohledávky v dané měně přesahují závazky, a spekuluje se na zhodnocení zahraniční měny. Naproti tomu **krátká pozice** se vyznačuje většími závazky v cizí měně než pohledávky a spekuluje se na znehodnocení dané zahraniční měny. (Durčáková, Mandel, 2010)

Případ 1: Firma X vyvezla 1. 9. 20XX zboží v hodnotě 100 000 EUR. Splatnost vystavené faktury je 15. 10. 20XX. Aktuální kurz ke dni vývozu je 28,15 CZK/EUR. Pohledávka vzniklá firmě v cizí měně činí 2 815 000 Kč. Ke dni splatnosti je kurz ale 27,85 CZK/EUR. Na účet tedy firmě přijde 2 785 000 Kč, čímž vzniká kurzová ztráta 30 000 Kč. Posílení domácí měny vede při vývozu ke vzniku kurzové ztráty.

Naopak při kurzu ke dni splatnosti ve výši 28,30 CZK/EUR firma inkasuje 2 830 000 Kč. Kurzový zisk pak činí 15 000 Kč. Oslabení domácí měny tedy vede při vývozu ke zvýšení korunové hodnoty pohledávky a tím i ke vzniku kurzového zisku.

Případ 2: Firma Y dovezla k 1. 9. 20XX zboží v celkové hodnotě 100 000 EUR. Došlá faktura je splatná k 15. 10. 20XX. Výchozí měnový kurz je 28,00 CZK/EUR. Hodnota závazku tedy činí 2 800 000 Kč. Jestliže dojde ke dni splatnosti faktury ke zhodnocení domácí měny na 27,80 CZK/EUR, zaplatí firma 2 780 000 Kč, a rozdíl 20 000 Kč představuje kurzový zisk. Posílení domácí měny vede při dovozu ke vzniku kurzového zisku.

Naopak při znehodnocení domácí měny na 28,15 CZK/EUR, zaplatí firma Y 2 815 000 Kč, což je o 15 000 Kč více a tím vznikne kurzová ztráta. (Černošlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)

2.2.2 Měření kurzového rizika

Velikost kurzového rizika je závislá na velikosti čisté devizové expozice a pravděpodobnosti nepříznivého vývoje kurzu. Mezi používané metody měření kurzového rizika patří metoda alternativních scénářů a metoda Value at Risk. (Černošlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)

2.2.2.1 Metoda alternativních scénářů

Tato metoda vychází z hodnoty pohledávky či závazku a pravděpodobností očekávaného vývoje kurzu. Na následujících případech demonstrují Černošlávková, Sato, Taušer (2007) praktické použití této metody.

Případ 3: Firma X dostala fakturu za nakoupené zboží na částku 100 000 EUR se splatností 30 dní. Firma nemá žádná jiná aktiva nebo pasiva ve stejné měně. Kurz ke dni obdržení faktury je 28,00 CZK/EUR. Manažeři očekávají tento vývoj kurzu během daných 30 dní: s 30% pravděpodobností kurz 28,00 CZK/EUR, s 50% pravděpodobností kurz 28,10 CZK/EUR a s 20% pravděpodobností kurz 27,80 CZK/EUR. Výpočet:

Pravděpodobnost 30 %.....kurz 28,00 CZK/EUR.....kurzový rozdíl 0 Kč

Pravděpodobnost 50 %.....kurz 28,10 CZK/EUR.....kurzový rozdíl -10 000 Kč

Pravděpodobnost 20 %.....kurz 27,80 CZK/EUR.....kurzový rozdíl 20 000 Kč

Celková očekávaná změna = $0,30 \times 0 + 0,50 \times (-10\,000) + 0,20 \times 20\,000 = -1\,000$ Kč.

Otevřená pozice tedy podle očekávání manažerů firmy přinese ztrátu 1 000 Kč.

Pomocí takového výpočtu finanční manažeři zjistí, o kolik by se měla zvednout plánovaná cena zboží či služby, aby nedošlo ke ztrátě.

Složitější výpočet potom vyžaduje situace, kdy firma bere v úvahu více otevřených pozic. Tedy kontrakty ve více měnách. Zde se uvažuje každá situace jedné měny s každou situací druhé měny. Složitost výpočtů mohou manažerům usnadnit počítačové programy. Problémem však zůstává metoda kvantifikace měnového kurzu a jeho pravděpodobnost vývoje. (Černohlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)

2.2.2.2 Metoda Value at Risk

Pojem Value at Risk (VaR) se neobjevil ve finančním slovníku dříve než v 90. letech minulého století. Avšak počátky měření VaR sahají mnohem hlouběji do historie. Newyorská burza (NYSE) aplikovala tuto metodu na své členy již v roce 1922. (Holton, 2003)

Metoda VaR umožňuje kvantifikovat maximální očekávanou ztrátu z dané pozice na určité hladině spolehlivosti během stanoveného časového intervalu. (Černohlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)

Tato metoda říká, jak velkou ztrátu může utrpět podnik, pokud nebude svou otevřenou pozici hedžovat. Pomocí této metody se zjistí i velikost rezervy v domácí měně, jež by bylo vhodné v případě možné ztráty vytvořit. (Durčáková, Mandel, 2010)

Vzorec na výpočet požadované rezervní pozice pro jedno samostatné zahraniční aktivum nebo pasivum v modelu VaR uvádí Durčáková, Mandel (2010):

$$R_D = FT_F * \beta_{1,\%} * \text{var}(\Delta SR) * k * \sqrt{T},$$

kde zároveň platí

$$FT_F = v * V_F$$

$$\beta_{1,\%} = (1 + \alpha)$$

R_D - doporučovaná výše rezerv v domácí měně,

FT_F - výše devizových transakcí vyplývajících z držby zahraničního aktiva nebo zahraničního pasiva (vyjádřeno v zahraniční měně),

$\beta_{1,\%}$ - transakční devizová expozice z modelu s procentními změnami,

var (ΔSR) – jednodenní směrodatná odchylka počítaná na bázi absolutních změn spotového kurzu,

k – koeficient statistické spolehlivosti odhadu za předpokladu normálního rozdělení,

\sqrt{T} - druhá odmocnina z uvažovaného časového horizontu T, počítaného ve dnech.

V modelu VaR se téměř neobjevuje výše devizových transakcí FT_F , ale s devizovou hodnotou zahraničních aktiv nebo pasiv V_F . Předpokládá se jednotková rychlost obratu zahraničních aktiv nebo pasiv ($v = 1$) a využití vztahu pro transakční devizovou expozici $\beta_{1,\%}$ je vzorec

$$R_D = V_F * (1 + \alpha) * \text{var}(\Delta SR) * k * \sqrt{T}.$$

Při metodě VaR se počítá s nulovou hodnotou cenotvorného efektu spotového kurzu ($\alpha = 0$), tudíž $\beta_{1,\%} = 1$ a tedy se při výpočtu nezohledňuje. (Durčáková, Mandel, 2010)

Faktory ovlivňující výši maximální očekávané ztráty:

- ❖ průměrná očekávaná změna měnového kurzu
 - dlouhá devizová pozice, hodnota VaR se zvyšuje s apreciací domácí měny, depreciace ji snižuje,
 - krátká devizová pozice, hodnota VaR se snižuje s apreciací domácí měny a depreciace ji zvyšuje,
- ❖ velikost směrodatné odchylky – čím je směrodatná odchylka větší, tím je hodnota VaR větší, to platí pro dlouhou i krátkou devizovou pozici,
- ❖ požadovaná spolehlivost – čím je stanovená spolehlivost větší, tím je větší i VaR. (Černohlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)

2.3 Zajištění proti kurzovému riziku

To, jestli se podnik proti kurzovému riziku zajistí či nikoli, je závislé hned na několika faktorech. Mezi ty základní patří očekávání managementu ohledně budoucího vývoje

měnového kurzu, dále jsou to náklady na případné zajištění a potom subjektivní pohled manažera na riziko jako takové (vztah k riziku averzní, pozitivní či neutrální). (Černošlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)

Jak uvádí Eiteman, Stonehill a Moffet (2004), důležitou roli v rozhodování, zda se před kurzovým rizikem zajišťovat či nikoliv, hraje i to, zda se rozhoduje finanční manažer či akcionář firmy. Akcionář je totiž k riziku méně averzní než manažer a to z toho důvodu, že má možnost diverzifikovat kurzové riziko tím, že nakoupí akcie více firem. Naopak finanční manažer je zpravidla averzní k riziku, ať už proto, že kritika za případnou kurzovou ztrátu je celkem jistá, kurzové ztráty jsou také více vidět. Tato teorie se nazývá tzv. teorie zastoupení.

Dle odhadu studie Ministerstva financí ČR (2007) jsou přínosy z omezení kurzového rizika pro podnikatele 1,4 % HDP. Ovšem z exportujících malých a středních podniků, kterých je 40 % se hedžuje pouze 10 %. Jestliže se tedy podnik rozhodne svou otevřenou devizovou pozici uzavřít, má několik možností, a to jak externí metody zajištění kurzového rizika, tak interní metody. Mezi externí patří hedžing měnovými deriváty a uzavření pozice díky službám peněžního trhu. Do interních jsou zařazovány metody přirozeného hedžingu, časování plateb – leading, lagging, měnová diverzifikace, změna struktury aktiv a pasiv, netting a měnová doložka. (Černošlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)

2.3.1 Interní metody zajištění proti kurzovému riziku

- **Přirozený hedžing** spočívá v tom, že firma pravidelně inkasuje v cizí měně a na druhé straně uzavírá pozici tím, že náklady jsou ve většině případů také v cizí měně s podobnou dobou splatnosti. (Černošlávková, Sato, Taušer a kol., 2007) Jak uvádí Šudřichová (2010), některé výdaje se musí platit v domácí měně, např. daně, závazky vůči zaměstnancům, dodavatelům energií a některých služeb. V roce 2008 proběhla diskuze mezi odbory a českými exportéry o vyplácení části mezd v eurech. Navrhovaná novela ale nebyla doposud realizována. Dle Zákona č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku náleží zaměstnanci mzda v zákonných penězích.

- **Leading** je metoda, která využívá urychlení plateb nebo inkas v cizí měně v případě, že management očekává nepříznivý vývoj směnného kurzu. K urychlení inkas je nejčastěji využíváno slev z kupní ceny za včasné uhrazení pohledávky, tzv. skonto. *(Černohlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)*
- **Lagging** je naopak způsob zajištění se před kurzovým rizikem, které je managementem očekáváno, takže se platby a inkasa oddálí. Zde se preferuje zejména oddálení směny cizí měny na eurovém účtu před oddálením platby pohledávky a tím prodlužování odběratelského úvěru. *(Černohlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)*
- **Měnová diverzifikace** se zakládá na teorii, že mezi jednotlivými měnami jsou určité korelace. Kurzové riziko je tím nižší, čím méně jsou kurzy těchto měn navzájem korelovány. Velké mezinárodní firmy tak snižují riziko diverzifikací svých obchodních aktivit mezi velký počet zemí a tím i měn. *(Černohlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)*
- **Změna struktury aktiv a pasiv** je forma přirozeného hedžingu. Na jedné straně firma inkasuje pohledávky v cizí měně a na druhé straně se snaží hledat dodavatele, kterým by hradila závazky ve stejné cizí měně. Zde je ovšem na místě zvážit obě situace, zda upřednostnit domácího dodavatele s levnějšími produkty, nebo využívat služeb zahraničního jen kvůli eliminaci kurzového rizika. *(Černohlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)*
- **Netting** je vzájemné započtení pohledávek a závazků v různých měnách, využívaných u velikých transnacionálních společností. Rozlišuje se tzv. bilaterální netting, kdy dvě firmy multinacionální společnosti započtou navzájem své závazky a pohledávky. U multilaterálního nettingu jde o složitější vzájemné započtení přes zápočtové či vyrovnávací centrum. Důležitý je časový rozvrh vypořádání výsledných sald mezi dceřinými společnostmi a mateřskou společností. *(Durčáková, Mandel, 2010)*
- **Měnová doložka** je stanovena §744 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku takto: „*Stanoví-li smlouva, že cena nebo jiný peněžitý závazek se rozumí při určitém kurzu měny, v níž má být závazek plněn (zajišťovaná měna) ve vztahu k určité jiné měně (zajišťující měna), a dojde-li po uzavření smlouvy*

ke změně kurzovního poměru obou měn, je dlužník povinen zaplatit částku sníženou nebo zvýšenou tak, aby v zajišťující měně zůstala nezměněná.“ Měnová doložka se stává součástí kontraktu se zahraničním partnerem. Jak ale uvádí *Ruml (2008)*, prosazení měnové doložky není jednoduché, a jelikož koruna dlouhodobě posiluje, je pro zahraničního partnera taková smlouva nevýhodná.

- **Volba fakturační měny** je v našich podmínkách spíše nereálná, docházelo by k platbám od zahraničních klientů v korunách. Zde by pozice domácí firmy musela být opravdu silná, ale z praxe je známo, že čeští exportéři jsou jak u měnových doložek, tak ve volbě fakturační měny značně omezeni. (*Durčáková, Mandel, 2010*)

2.3.2 Externí metody zajištění proti kurzovému riziku

Mezi externí metody zajištění proti kurzovému riziku se řadí měnové deriváty neboli finanční nástroje. Patří sem forwardy, swapy, futures a opce. Jednotlivé měnové deriváty budou dále specifikovány v dalších kapitolách.

2.3.2.1 Forwardy

Forwardová operace je nejstarší formou termínových devizových operací. První forwardové obchody byly uzavírány v 80. letech 19. století na burze ve Vídni.

Pro forwardovou operaci platí, že je uzavírána v přítomnosti, ale plnění smlouvy nastává až v budoucnosti, v předem dohodnutém termínu. Jsou provozovány mezi klienty a bankami OTC (Over The Counter), tím pádem nejsou množství ani čas standardizovány. Nejčastěji využívané jsou s dobou maturity do jednoho roku. Dále od jednoho do tří let a nejméně frekventované jsou s dobou dospělosti 5 let. Klient, který přemýšlí o forwardu, by měl vzít v úvahu nejnižší technické minimum, které je u každé banky jiné. Je to nejnižší možná částka, se kterou se bude obchodovat (často 10 000 – 20 000 EUR). (*Durčáková, Mandel, 2010*)

Jde tedy o nákup nebo prodej dané měny na termínovém trhu. Firma si v současnosti určí měnu, kterou chce prodat nebo nakoupit, dále částku a cenu, tzv. forwardový kurz. V neposlední řadě je nutné určit termín, kdy dojde k naplnění kontraktu. (*Černohlávková, Sato, Taušer a kol., 2007*)

Algebra kotace forwardového kurzu

Forwardový kurz by se měl při přímé kotaci rovnat součinu spotového kurzu a poměru úrokových faktorů pro domácí a zahraniční měnu. *Domácí měna CZK, zahraniční měna (americký dolar) USD, nákupní kurz BID, prodejní kurz ASK, depozitní úroková sazba D a zápůjční úroková sazba L.*

$$FX (CZK/USD)_{BID} = SR (CZK/USD)_{BID} * \frac{1 + IR_{CZK,D} * t / 360}{1 + IR_{USD,L} * t / 360},$$

$$FX (CZK/USD)_{ASK} = SR (CZK/USD)_{ASK} * \frac{1 + IR_{CZK,L} * t / 360}{1 + IR_{USD,D} * t / 360},$$

kde FX – forwardový kurz (přímá kotace pro CZK),

SR – spotový kurz (přímá kotace pro CZK),

IR_D , IR_L – úrokové sazby depozitní a zápůjční na roční bázi (pro CZK a USD),

t – doba splatnosti forwardového kontraktu v počtu dní.

Dále uvádím rovnici pro relativní odchylku forwardového kurzu od spotového kurzu. Pro přiměřeně nízké úrokové sazby bude tato relativní odchylka přibližně odpovídat rozdílu v úrokových sazbách obchodovaných měnami:

$$\frac{FX_{BID} - SR_{BID}}{SR_{BID}} = \frac{(IR_{CZK,D} - IR_{USD,L}) * t / 360}{1 + IR_{USD,L} * t / 360} \doteq (IR_{CZK,D} - IR_{USD,L}) * t / 360, \text{ resp.}$$

$$\frac{FX_{ASK} - SR_{ASK}}{SR_{ASK}} = \frac{(IR_{CZK,L} - IR_{USD,D}) * t / 360}{1 + IR_{USD,D} * t / 360} \doteq (IR_{CZK,L} - IR_{USD,D}) * t / 360.$$

(Durčáková, Mandel, 2010)

2.3.2.2 Futures

Principiálně jde o nákup (resp. prodej) předem stanoveného množství určitého podkladového aktiva za předem stanovenou cenu k předem definovanému termínu

v budoucnosti. Jedná se o standardizované a burzovní kontrakty, čímž se liší od forwardů. (Černošlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)

Dále se od forwardu odlišuje možností okamžitého vyrovnání zisku či ztráty po uzavření pozice opačnou operací.

U futures je standardizováno množství obchodovaných deviz (loty) a také dodací lhůty kontraktů. Na burze se obchoduje s brokery a trapery, ale také dealery, kteří obchodují na vlastní účet.

Clearingová ústředna na sebe přebírá možné riziko z obchodů. Brokeři clearingové ústředně skládají zálohu, tzv. margin. (Durčáková, Mandel, 2010)

Clearingový dům dále provádí každodenní zúčtování zisků a ztrát plynoucích z tržních pohybů kurzů futures kontraktů. (Černošlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)

Pro lepší orientaci v problematice Futures a Forwardů uvádím tabulku č. 1.

Tabulka 1 Srovnání FUTURES a FORWARDŮ

	Forwardy	Futures
Velikost kontraktu	Přizpůsobena individuálním potřebám.	Standardizována.
Splatnost	Přizpůsobena individuálním potřebám.	Standardizována.
Clearingové centrum	Neexistuje žádná separátní funkce clearingového domu.	Denní vypořádání obchodů probíhá prostřednictvím clearingového domu.
Trh	Mimoburzovní.	Burzovní.
Regulace	Samoregulace.	Burzovní regulace.
Vypořádání	Většinou fyzické vypořádání, méně finanční vypořádání.	Většinou finanční vypořádání a jen velmi málo fyzické vypořádání.
Transakční náklady	Rozpětí mezi BID a ASK kurzem.	Smluvní poplatky brokerům.

Zdroj 2 Madura, 2006

2.3.2.3 Swapy

Swapy jsou obecně řazeny mezi předem definované finanční toky v budoucnosti. Mezi nejčastější swapové instrumenty patří devizové swapy a měnové swapy. (Černošlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)

Devizový swap

Devizové swapy jsou krátkodobé. Devizový swap je tvořen dvěma operacemi, které se uzavírají v jeden okamžik, na stejnou jistinu, v zahraniční měně, se stejnou protistranou. Obě operace proběhnou v různém časovém úseku.

Swapy jsou nejčastěji prováděny v kombinaci operací spot – forward nebo dva forwardy s různou maturitou, nebo velmi krátkodobé swapy v kombinaci splatností např. dnes a zítra.

Swap spot – forward dealer devizu promptně nakupuje (resp. prodává) a současně ji termínově prodává (resp. nakupuje). Z pohledu klienta je časový horizont této operace dva obchodní dny. U operace swap forward – forward dealer devizu na kratší forward nakupuje (resp. prodává) a na delší forward ji současně prodává (resp. kupuje).

Kotace swapových sazeb

Zde je podobný systém jako u forwardu. *Domácí měna CZK, zahraniční měna (americký dolar) USD, nákupní kurz BID, prodejní kurz ASK, depozitní úroková sazba D a záůjční úroková sazba L.*

$$\text{SWAP RATE}_{\text{BID}} = \frac{(IR_{\text{CZK},D} - IR_{\text{USD},L}) * t / 360}{1 + IR_{\text{USD},L} * t / 360} * SR_{\text{MID}}, \text{ resp.}$$

$$\text{SWAP RATE}_{\text{ASK}} = \frac{(IR_{\text{CZK},L} - IR_{\text{USD},D}) * t / 360}{1 + IR_{\text{USD},D} * t / 360} * SR_{\text{MID}},$$

kde SR_{MID} je spotový kurz střed, který se dá vypočítat jako

$$SR_{\text{MID}} = \frac{SR_{\text{BID}} + SR_{\text{ASK}}}{2}.$$

Jak uvádí autor, použití spotového kurzu střed (MID) při kotaci obou swapových sazeb zvýhodňuje klienta, protože tím se zužuje spread mezi swap rate ASK a swap rate BID. Užší spread pak znamená výhodnější swapové sazby pro klienta a tím menší výnos pro banku. *(Durčáková, Mandel, 2010)*

Měnový swap

Měnové swapy umožňují směnu pravidelných plateb v jedné měně do pravidelných plateb v jiné měně. Je možný swap jistin i swap vícekrát se opakujících úrokových plateb. Důležitou součástí swapového trhu jsou specializované dceřiné společnosti bank, tzv. swapové domy. Technické minimum u měnových swapů se pohybuje okolo 50 mil. CZK. *(Durčáková, Mandel, 2010)*

Měnové swapy podle *Černohlávkové a kol. (2007)* mohou být rozděleny na aktivní swapy a pasivní swapy.

Aktivní swapy představují směnu aktivních úrokových plateb a příslušných nominálních částek v různých měnách. Ovšem oba partneři zůstávají majiteli aktiv, směňují se jen finanční toky z daných aktiv.

Pasivní swapy představují směnu pasivních úrokových plateb a příslušných nominálních částek v různých měnách. Také zde oba partneři jsou i nadále dlužníky vůči svým věřitelům, směňují se jen finanční toky z daných pasiv neboli závazků. *(Černohlávková, Sato, Taušer a kol., 2007)*

2.3.2.4 Opce

Opce jsou tzv. podmíněné termínové kontrakty. Majitel opce má právo koupit (resp. prodat) podkladové aktivum za předem stanovenou cenu, tzv. realizační kurz k předem stanovenému termínu v budoucnosti (resp. kdykoliv ve lhůtě splatnosti opce). Vypisovatel opce (prodávající) má oproti tomu povinnost prodat (resp. koupit) podkladové aktivum za předem stanovenou cenu, tzv. realizační kurz k předem stanovenému termínu v budoucnosti (resp. kdykoliv ve lhůtě splatnosti opce), pokud majitel svou opci uplatní.

Kupující musí prodávajícímu zaplatit tzv. opční prémii, která je cenou opce.

Literatura rozlišuje tzv. evropskou opci, kterou lze uplatnit pouze v den splatnosti, a pak tzv. americkou opci, kterou lze uplatnit kdykoliv ve lhůtě do splatnosti opce.

Opce je možné obchodovat na burze i na OTC (Over The Counter) trhu.

Kupní opce CALL dávají majiteli právo koupit určité množství podkladového aktiva za předem stanovenou cenu k předem stanovenému termínu v budoucnosti.

Prodejní opce PUT dávají majiteli právo prodat určité množství podkladového aktiva za předem stanovenou cenu k předem stanovenému termínu v budoucnosti.

Kupující otevírá pozici long a prodávající short. (*Černošlávková, Sato, Taušer a kol., 2007*)

2.4 Účtování finančních derivátů

Účetní zobrazení derivátů zaznamenávalo každoročně výrazné změny. Celkově tyto změny směřují k přiblížení našeho účtování derivátů k principům zakotveným v Mezinárodních účetních standardech (zejm. IAS 32 a IAS 39). (*Dvořák, 2003*)

Dle *Kovanicové (2009)* je derivát finančním nástrojem, čímž je právní skutečnost (smlouva), na jejímž základě vzniká jedné straně finanční aktivum a druhé straně finanční závazek. Mezi finanční aktiva patří peněžní prostředky, právo na získání peněžních prostředků nebo jiného finančního aktiva jiného subjektu, kapitálový nástroj jiného subjektu nebo právo na směnu finančního nástroje za potenciálně příznivých podmínek, vzniklé na základě smlouvy. Finanční závazky jsou závazky vzniklé na základě smlouvy, jenž vyjadřuje povinnost uhradit peněžní prostředky druhé straně nebo závazek vzniklý na základě smlouvy, jenž vyjadřuje povinnost směniti finanční nástroj za potenciálně nepříznivých podmínek.

2.4.1 Účetní zobrazení derivátů

Dvořák (2003) rozděluje účetnictví derivátů pro nefinanční podnikatelské subjekty do tří fází:

1. prvotní zachycení v době sjednání derivátového kontraktu,
2. účetní zachycení v průběhu doby do splatnosti derivátového kontraktu,

3. účetní zachycení ukončení derivátového kontraktu.

Nyní budou popsány jednotlivé fáze podrobněji.

2.4.1.1 Prvotní zachycení v době sjednání derivátového kontraktu

O sjednání derivátů se účtuje vždy v podrozvaze, v některých případech podle povahy derivátu i v rozvaze.

Stávající způsob účtování zachycuje saldo mezi reálnou hodnotou podkladového nástroje, to je aktivum, a závazkem. Tato hodnota se jmenuje reálná hodnota derivátu. Pro aktiva i závazky má stejnou hodnotu, jen se liší znaménkem, kladná hodnota pro aktivum a záporná pro závazek. Podkladové nástroje se na podrozvahových účtech zachycují v reálných hodnotách, je zde tedy nutné přecenění. (*Jílek, 2010*)

V rozvaze se dle zákona o účetnictví k okamžiku uskutečnění účetního případu účtuje o zaplacené pořizovací ceně derivátu na příslušných účtech derivátů souvztažně s bankovním účtem, prostřednictvím kterého probíhá vypořádání pořizovací ceny. Z hlediska zobrazení derivátu v rozvaze v době sjednání je třeba rozlišovat mezi pevnými a opčními deriváty.

Při sjednávání pevných termínových operací (swapy, forwardy a futures) neprobíhá žádná platba. V rozvaze se o nich účtuje jen v případě, když v době sjednání dochází k placení nákladů, které vstupují do pořizovací ceny derivátu. Účtuje se o pořizovací ceně na účet 373 – *Pohledávky a závazky z pevných termínových operací*, k tomuto účtu se vedou analytické účty dle jednotlivých druhů derivátů (forwardy, futures, swapy) a dle druhu podkladového nástroje (úvěrové, měnové, akciové, úrokové).

Sjednání opcí je spojeno s platbou opční prémie. Kupující platí při pořízení opce opční prémii a event. další poplatky, jejich součet tvoří pořizovací cenu opce. O pořizovací ceně opce se účtuje na účtu 376 – *Nakoupené opce*. Při prodeji opce se účtuje o přijaté pořizovací ceně opce na účtu 377 – *Prodané opce*. Dále jsou používány analytické účty dle druhů podkladových nástrojů.

U některých derivátů je při sjednávání povinnost složit marži. O marži se účtuje na účtu 378 – *Jiné pohledávky*. Analytické účty se souvztažně účtují s bankovními účty.

U burzovních kontraktů se vypořádané denní ztráty účtují ve prospěch účtu 378 – *Jiné pohledávky* souvztažně s účtem 567 – *Náklady z derivátových operací*, tyto ztráty musí být obvykle pokryty deponováním dalších marží. Nevyužitá deponovaná marže se při ukončení kontraktu vrací a účtuje se o ní ve prospěch účtu 378 – *Jiné pohledávky* souvztažně s bankovním účtem, kam byla marže převedena. Naopak vypořádané průběžné denní zisky jsou účtovány na vrub účtu 378 – *Jiné pohledávky* souvztažně s účtem 667 – *Výnosy z derivátových operací*.

V době sjednání derivátů se všechny deriváty zachytí ve jmenovité hodnotě podkladového nástroje na podrozvahových účtech. (Dvořák, 2003)

2.4.1.2 Účetní zachycení v průběhu doby do splatnosti derivátu

V průběhu doby do splatnosti kontraktu ke konci rozvahového dne nebo k jinému okamžiku, ke kterému se sestavuje účetní závěrka, jsou dle zákona deriváty oceňovány v rozvaze reálnou hodnotou. O přecenění na reálnou hodnotu se účtuje na rozvahových účtech.

Jako reálná hodnota se zde použije tržní hodnota derivátu (vyhlášena na burze nebo na jiném organizovaném trhu) a to k okamžiku pozdějšímu, než je okamžik ocenění. Jde-li o burzovní derivát, lze za tržní hodnotu považovat denní vypořádací cenu vyhlášenou burzou v pracovní den, ke kterému se ocenění provádí.

Není-li k dispozici tržní hodnota, použije účetní jednotka odborný odhad nebo posudek znalce.

O přecenění na reálnou hodnotu se účtuje na následujících rozvahových účtech:

- a) U pevných termínových operací na účtu 373 – *Pohledávky a závazky z pevných termínových operací*. Na vrub tohoto účtu se účtuje o zvýšení reálné hodnoty derivátů sjednaných v pozici kupujícího (dlouhé) a snížení reálné hodnoty derivátů sjednaných v pozici prodávajícího (krátké). Naopak ve prospěch účtu se účtuje o snížení reálné hodnoty derivátů sjednaných v pozici kupujícího a zvýšené reálné hodnoty derivátů sjednaných v pozici prodávajícího.

- b) U opcí se změny v reálné hodnotě promítají na účty, na které se účtovalo v době zakoupení nebo prodeje opce. To je na účet 376 – *Nakoupené opce* nebo 377 – *Prodané opce*. (Dvořák, 2003)

Obrázek 2 Přecenění derivátů na reálnou hodnotu

Přecenění derivátů na reálnou hodnotu (§ 52 a § 53 Vyhlášky)

Zdroj 3 Vaněčková, Hůlová, Fučík, 2011

V případě, že jsou splněny tyto podmínky a jde tedy o zajišťovací deriváty, je nutné dále rozlišit, zda se jedná o zajištění reálné hodnoty rozvahového aktiva nebo závazku či o zajištění očekávaného peněžního toku. Toto rozdělení určuje, zda účtovat o změně reálné hodnoty výsledkově nebo rozvahově. (Vaněčková, Hůlová, Fučík, 2011)

Souvztažný dopad změn reálných hodnot se liší u různých variant derivátů. Důvodem je různý dopad na hospodářský výsledek, tedy i dopad do daňového základu. Rozlišují se:

- zajišťovací deriváty zajišťující očekávané peněžní toky,
- ostatní deriváty
 - zajišťovací deriváty zajišťující reálnou hodnotu rozvahového aktiva nebo závazku,
 - deriváty k obchodování, tj. všechny deriváty nesplňující podmínky pro zařazení mezi zajišťovací deriváty.

Aby derivát mohl být považován za zajišťovací, musí po celou dobu trvání splňovat tři podmínky:

- a) na počátku zajištění je zajišťovací vztah formálně zdokumentován účetním záznamem,
- b) zajištění je vysoce efektivní, tj. od počátku a po celou dobu existence zajištění jsou skutečné změny reálné hodnoty z titulu zajišťovaného rizika téměř plně kompenzovány změnami reálné hodnoty zajišťovacího nástroje zajišťujícího konkrétní riziko a tato kompenzace se pohybuje v rozmezí 80 – 125 %,
- c) efektivita musí být spolehlivě měřitelná a průběžně posuzovaná.

Deriváty nespĺňující tyto podmínky jsou považovány za deriváty k obchodování.

Účetní jednotka o tomto derivátu přestane účtovat jako o derivátu k zajištění a dále účtuje o derivátu k obchodování a to zejména pokud:

- a) uplyne doba platnosti zajišťovacího derivátu nebo je tento derivát prodán, ukončen, uplatněn,
- b) zajištění již nespĺňuje podmínky pro klasifikace zajišťovacího derivátu.

Zajišťovací deriváty zajišťující očekávané peněžní toky se souvztažně účtují na vrub nebo ve prospěch účtu 414 – *Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků*.

Deriváty zajišťující reálnou hodnotu rozvahového aktiva nebo závazku a deriváty k obchodování se změny účtují souvztažně přímo do nákladů a výnosů na účet 567 – *Náklady z derivátových operací* nebo 667 – *Výnosy z derivátových operací*. (Dvořák, 2003)

2.4.1.3 Ukončení derivátového kontraktu

Ukončení derivátového kontraktu může nastat několika způsoby. Sjednané pevné derivátové kontrakty, které drží účetní jednotka až do splatnosti, jsou v době splatnosti realizovány, a to buď finančním vypořádáním, nebo fyzickým dodáním podkladového nástroje. Obdobně mohou být realizovány v době splatnosti opce, k realizaci ovšem dochází pouze v případě, kdy je to výhodné pro jejího majitele, jinak propadnou. Pevné kontrakty i opce mohou být kdykoliv během doby do splatnosti prodány jinému

subjektu. Účtování se liší způsobem realizace kontraktu. Ve všech případech dochází ke zrušení zápisu v podrozvaze.

Pokud dochází k fyzickému plnění pevného kontraktu dodáním podkladového aktiva, účtuje strana pozici kupujícího o nabyvaném podkladovém aktivu ve sjednané ceně upravené o reálnou hodnotu derivátového kontraktu, souvztažně se účtuje na účtu, kde probíhá úhrada a účtu 373 – *Pohledávky a závazky z pevných termínových operací*. Zde dojde k vyrovnání částky odpovídající změně reálné hodnoty kontraktu od jeho sjednání. Strana prodávajícího odúčtuje podkladové aktivum na příslušném majetkovém účtu souvztažně s bankovním účtem a účtem 373 – *Pohledávky a závazky z pevných termínových operací*.

Pokud by aktuální výše přecenění na reálnou hodnotu na účtu 373 – *Pohledávky a závazky z pevných termínových operací* neodpovídala reálné hodnotě v době realizace kontraktu, je z toho vyplývající rozdíl zaúčtován na příslušně výsledkové účty. Totéž platí, pokud by prodávané aktivum nebylo v účetnictví oceněno aktuální reálnou hodnotou.

V případě opcí je postup analogický, pouze se souvztažný zápis objevuje na příslušných účtech opcí (376 – *Nakoupené opce*, resp. 377 – *Prodané opce*).

Pokud se výnosy a náklady, resp. výdaje a příjmy vyplývající z derivátových operací vztahují k více obdobím, je nutné časově rozlišovat. (Dvořák, 2003)

2.4.2 Účtování kurzových rozdílů

Postup stanovený pro účtování kurzových rozdílů je obsažen v Českém účetním standardu pro podnikatele č. 006 – Kurzové rozdílly. Dále jsou základní ustanovení pro zjišťování kurzových rozdílů obsažena v zákoně č. 563/1991 Sb., o účetnictví, zejména v zákoně § 24 odst. 6 a 7 a v § 60 vyhlášky č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, kterou jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví v peněžních jednotkách české měny. V případě pohledávek a závazků, podílů na obchodních společnostech, cenných papírů a derivátů, cenin, pokud jsou vyjádřeny v cizí měně, jsou účetní jednotky povinny použít současně i cizí měnu; tato povinnost platí i u opravných položek, rezerv a technických rezerv, pokud majetek a závazky, kterých se týkají, jsou vyjádřeny v cizí měně.

U kurzových rozdílů, které vznikají v průběhu účetního období při ocenění majetku a závazků uvedených v § 4 odst. 12 zákona, se uskutečněním účetního případu rozumí zejména:

- úhrada závazku a inkaso pohledávky,
- postoupení pohledávky a vklad pohledávky,
- převzetí dluhu u původního dlužníka,
- vzájemné započtení pohledávek,
- úhrada úvěru nebo půjčky novým úvěrem nebo půjčkou,
- převod záloh na úhradu pohledávek a závazků.

Naopak kurzové rozdíly nevznikají při:

- oznámení o změně věřitele u dlužníka a u věřitele v případě, že za jeho dlužníka bude plnit dlužník jiný,
- dohodě o změně zahraničních měn pro úhrady nebo inkasa bez pohybu peněžních prostředků s výjimkou změny na Kč,
- splacení peněžitých vkladů do obchodních společností a družstev.

Postup účtování kurzových rozdílů stanoví § 60 vyhlášky.

Kurzové rozdíly vznikající při ocenění majetku a závazků uvedených v § 4 odst. 12 zákona k okamžiku uskutečnění účetního případu, ke konci rozvahového dne nebo k jinému okamžiku, k němuž se sestavuje účetní závěrka, se účtují na vrub účtu finančních nákladů nebo ve prospěch účtu finančních výnosů. Jedná se účty 563 – *Kurzové ztráty* a 663 – *Kurzové zisky*.

Kurzové rozdíly z cenných papírů a podílů se při ocenění ke konci rozvahového dne nebo k jinému okamžiku, k němuž se sestavuje účetní závěrka, neúčtují samostatně na příslušné účty nákladů a výnosů, ale jsou součástí ocenění reálnou hodnotou nebo ocenění ekvivalencí, ať je účtována výsledkově nebo rozvahově. Pokud není cenný papír nebo podíl oceněn reálnou hodnotou nebo ekvivalencí, pak se kurzové rozdíly účtují prostřednictvím rozvahových účtů v účtové skupině 41. Pokud není dluhový cenný papír oceněn reálnou hodnotou nebo se podle § 27 zákona reálnou hodnotou neoceňuje, pak se kurzový rozdíl účtuje na vrub finančních nákladů a ve prospěch finančních výnosů.

Kurzové rozdíly z aktiv a závazků v cizí měně, které účetní jednotka vykazuje v rozvaze a kterými se rozhodla zajistit proti měnovému riziku již vzniklé nebo očekávané smluvní vztahy, jejichž plnění je v cizí měně a o nichž není dosud účtováno, se účtují, nejde-li o deriváty, na rozvahových účtech účtové skupiny 41. Na příslušné účty nákladů nebo výnosů se účtují tyto kurzové rozdíly v okamžiku zaúčtování příslušných smluvních vztahů nebo v případě, kdy očekávané smluvní vztahy nevzniknou. Aktiva a závazky podle věty první musí splňovat podmínky platné pro zajišťovací derivát podle § 52 odst. 3 a 4; přestanou-li splňovat uvedené podmínky, postupuje účetní jednotka od tohoto okamžiku podle výše uvedeného postupu.

Při přepočtu měny, která není obsažena v kurzech devizového trhu vyhlášených Českou národní bankou, se pro přepočet použijí oficiální střední kurzy centrální banky příslušné země, popřípadě aktuální kurz mezibankovního trhu k americkému dolaru nebo euru.

Při postupném vzniku závazku z úvěrů nebo půjček, například v rámci smluvního úvěrového rámce, a následném postupném splácení uvedených závazků, lze použít pro vyčíslení kurzových rozdílů metodu FIFO nebo vážený aritmetický průměr kurzů za období poskytování úvěru nebo půjčky. Postup stanoví účetní jednotka ve svém vnitřním předpisu. *(Obchodní zákoník: zákon č. 513/1991, Vyhláška č. 500/2002, Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, Český účetní standard č. 006: Kurzové rozdíly)*

3 Metodika

Cílem této diplomové práce je identifikace problémových oblastí obchodování v eurech, zaměření se na hledání možností minimalizace nákladů spojených s vedením eurového účtu a obchodními transakcemi v exportujícím podniku.

Pro dosažení tohoto cíle jsem si vytýčila následující body v praktické části, kterým se budu věnovat. Jejich zpracováním potom bude zjištěno, zda je možné v dané firmě eliminovat či minimalizovat náklady spojené s exportním zaměřením podniku.

Praktická část bude rozdělena do těchto kapitol:

1. Obecná charakteristika podniku

V této části práce bude popsána historie, obor podnikání, charakteristika obchodování, vývoj počtu zaměstnanců a výsledková analýza podniku.

2. Charakteristika podniku pomocí benchmarkingu za rok 2010 s dalšími čtyřmi podniky zabývajícími se stejnou podnikatelskou činností dle NACE-CZ se sídlem v Jihočeském kraji

Uvedená firma ABC, a. s., se sídlem v Husinci bude srovnávána s dalšími čtyřmi firmami, které patří sídlem do Jihočeského kraje a svou činností dle NACE-CZ se shodují s firmou ABC, a. s. Jedná se o tyto společnosti:

Bartex Europe, a. s., se sídlem v Chýnově,

Bentex Automotive, a. s., se sídlem v Benešově nad Černou,

LEIFHEIT, s. r. o., se sídlem v Blatné,

TEBO, a. s., se sídlem v Nové Včelnici.

Pro mezipodnikové srovnávání jsou vybrány poměrové ukazatele, které jsou nejpoužívanější a zároveň nenákladné. Nejčastěji vycházejí z dat účetní závěrky (rozvahy a výkazu zisku a ztráty). Hodnoty poměrových ukazatelů mají výhodu

možnosti srovnávání. Mezi poměrové ukazatele patří ukazatele rentability, aktivity, zadluženosti, tržní aktivity a likvidity. Konkrétně pro srovnání firmy ABC, a. s. byly vybrány tyto poměrové ukazatele:

- **Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)**, vypočtená jako podíl zisku po zdanění a vlastního kapitálu. Tento ukazatel je jedním z nejdůležitějších ukazatelů hodnocení úspěšnosti podniku pro jeho vlastníky. Jejich cílem je maximální hodnota tohoto ukazatele. Jeho minimální hodnota by ovšem měla převyšovat hodnotu míry implicitních nákladů, aby čistý zisk pokryl náklady vlastního kapitálu. Výslednou hodnotu ROE ovlivňují vedle tržeb a nákladů také zvolený způsob odpisování, oceňovací metody, nákladovost cizího kapitálu, aktuální zadluženost podniku a tvorba a rozpuštění rezerv. (*Kuběnka, 2012*)
- **Doba obratu celkových aktiv**, vypočtená jako podíl součinu ($360 \cdot \text{aktiva}$) a tržeb. Tento ukazatel udává průměrný počet dní, za který dojde k obratu aktiv v tržbách. Pokud je ukazatel nižší než průměrná hodnota v oboru, je hospodaření firmy s aktivy lepší, než je pro tento obor obvyklé. (*Analyzuj a proved'*)
- **Produktivita práce**, se vypočte jako podíl přidané hodnoty a počtu zaměstnanců. Tento ukazatel zachycuje výkonnost společnosti ve vztahu k nákladům na mzdy zaměstnanců. V případě nižší míry ukazatele než je obvyklé pro daný obor, je na místě zvážit pracovní podmínky a postupy a tyto případně změnit. (*Analyzuj a proved'*)
- **Úrokové krytí**, vypočtené jako podíl součtu hospodářského výsledku a nákladových úroků a nákladových úroků. Informuje o tom, kolikrát zisk před úroky a zdaněním převyšuje placené úroky. Zde je podle Ministerstva průmyslu a obchodu vhodná hodnota 8, 4 – 6 znamená dostatečný výsledek a méně než 3 je kritické, protože většina zisku jde na úhrady úroků. Hodnota 1 znamená, že celý zisk připadne na zaplacení úroků. (*Analyzuj a proved'*)

Pro srovnání výsledků jednotlivých podniků budou použity následující metody:

- **Metoda součtu pořadí** – podnik s nejlepší hodnotou dostane n bodů, podnik s bezprostředně horší hodnotou obdrží n-1 bodů, až podnik s nejhorší hodnotou

dostane 1 bod. Nejlepší hodnota kritéria u výnosového typu je v maximální hodnotě, u ukazatelů nákladového typu je nejlepší hodnota v jejich minimu. U ukazatelů, které mají nejlepší hodnotu v maximu, platí, že čím je hodnota větší, tím dostává podnik vyšší počet bodů. U ukazatelů mající nejlepší hodnotu v minimu platí, že čím je hodnota menší, tím dostává podnik vyšší počet bodů. V obou případech má nejlepší hodnota nejvyšší počet bodů. Výsledkem pro každý podnik je prostý součet bodů. Podnik s nejvyšším součtem bodů považujeme za nejlepší. Podnik s nejnižším součtem bodů považujeme za nejhorší.

- **Metoda podílu** – jednotlivá hodnota se srovnává s průměrem, přičemž je průměr každého sloupce srovnáván s jednotlivými hodnotami, tzn. podíl hodnoty a průměru u výnosového typu a podíl průměru a hodnoty u nákladového typu. Podprůměrná hodnota je menší než 1 a nadprůměrná hodnota je větší než 1. Po sečtení dílčích výsledků jednotlivých firem je firma s nejvyšším výsledkem nejlepší a s nejnižším nejhorší.
- **Metoda bodovací (zjednodušená)** – tato metoda patří mezi nejstarší metody vícekritériálního hodnocení. Nejlepším hodnotám každého ukazatele v souboru srovnávaných podniků se přiřadí stejný počet bodů, obvykle 100. Nejhorším hodnotám se přiřadí 0 bodů. U ukazatele výnosového typu se počítá podíl jednotlivé hodnoty a nejlepší hodnoty násobené 100, u ukazatele nákladového typu se počítá podíl nejlepší hodnoty a jednotlivé hodnoty násobené 100. Výsledkem pro firmu je průměr bodů za jednotlivé ukazatele. Čím vyšší je průměr bodů, tím lepší je pořadí a celkový výsledek.
- **Metoda normované proměnné** – pomocí této metody se slučují normované hodnoty jednotlivých ukazatelů. Normované proměnné pro ukazatele

výnosového typu se vypočítají podle vztahu $u_{ij} = \frac{x_{ij} - \overline{x}_j}{\sigma_j} * 100$, kde

\overline{x}_j je průměr j-tého ukazatele, $\overline{x}_j = 1 / n * \sum_i x_{ij}$;

σ_j je směrodatná odchylka j-tého ukazatele, $\sigma_j = \sqrt{1/n * \sum_i (x_{ij} - \overline{x}_j)^2}$.

Pro ukazatele nákladového typu platí $u_{ij} = \bar{x}_{.j} - x_{ij} * \frac{100}{\sigma_{.j}}$.

Hodnotícím kritériem je součet.

- **Metoda vzdálenosti od fiktivního bodu** – metoda vzdáleností od fiktivního objektu slouží k hodnocení efektivnosti řízení. Hodnocení jednotlivých podniků fiktivním objektem rozumíme zpravidla podnik, který dosahuje v jednotlivých ukazatelích nejlepších výsledků. Také zde rozlišujeme ukazatele výnosového a nákladového typu. U této metody transformujeme původní hodnoty na normované proměnné. Normované proměnné vypočteme podle vztahu

$u_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_{.j}}{\sigma_{.j}} * 100$. U každého ukazatele vyhledáme nejlepší hodnotu

(u ukazatelů výnosového typu maximální hodnotu, u ukazatelů nákladového typu minimální hodnotu) a z těchto hodnot vytvoříme fiktivní objekt u_{0j} .

Integrální ukazatel d_i vypočteme jako euklidovskou vzdálenost sledovaného

podniku od fiktivního objektu, $d_i = \sqrt{\sum_j (u_{ij} - u_{0j})^2}$, resp. jako váženou

euklidovskou vzdálenost od fiktivního objektu, $d_i = \sqrt{\sum_j (u_{ij} - u_{0j})^2 * f_{.j}}$,

kde u_{0j} je hodnota j -tého ukazatele fiktivního podniku. Nejlepší je ten podnik,

u kterého je vzdálenost od fiktivního objektu nejmenší. (Střeleček, 2011)

Z každé výše uvedené metody bude vyjádřené pořadí firem a celkové výsledné pořadí bude zaneseno do přehledné tabulky.

3. Identifikace rizik v daném podniku a jejich konkrétní eliminace, vázaná na minimalizaci nákladů spojených s exportním zaměřením podniku

Na základě dat poskytnutých vedením firmy budou jednotlivá rizika, tak jak jsou uvedena v teoretické části práce, konfrontována s praktickým užitím ve firmě ABC, a. s. Pokud bude možná aplikace zajištění proti rizikům, budou přibližně vyčíslena.

4. Analýza bankovních operací souvisejících s exportním zaměřením firmy, optimalizace nákladů, minimalizace kurzového rizika

V této kapitole bude proveden průzkum bankovních institucí, nabídka jejich produktů, cen a sazeb v souvislosti s vedením účtu v cizí měně a transakcí na tomto účtu. Bude provedeno srovnání vybraných bankovních institucí a vybrána výhodnější varianta, která zajistí možné snížení nákladů plateb a transakcí spojených s vedením a správou eurového účtu. Pozornost bude zaměřena na průzkum produktů a podmínek jejich uzavření v souvislosti se zajištěním firmy proti kurzovému riziku. Ve firmě ABC, a. s. bude analyzován současný přístup vedení k řízení devizového rizika a vybrán konkrétní zajišťovací instrument. V závěru této kapitoly budou uvedeny výhody a nevýhody forwardového obchodu.

5. Účtování měnového forwardu v praxi

Na konkrétním příkladě bude zaúčtován měnový forward. K tomu bude třeba si vypočítat ocenění forwardu na reálnou hodnotu. Budou použity tyto vzorce:

1) *Výpočet hodnoty podrozvahové pohledávky a závazku ke dni uzavření kontraktu:*

$$\text{Podrozvahová pohledávka} = \text{kontrakt} * [\text{FX} / 1 + (IR_{CZK,D} * t / 360)]$$

$$\text{Podrozvahový závazek} = \text{kontrakt} * [\text{SR} / 1 + (IR_{EUR,L} * t / 360)]$$

2) *Výpočet reálné hodnoty kontraktu a přecenění podrozvahové pohledávky a závazku ke dni účetní závěrky:*

$$\text{Reálná hodnota kontraktu} = [(\text{FX} - \text{FR}) * \text{kontrakt} / 1 + (IR_{EUR,L} * t / 360)]$$

$$\text{Podrozvahová pohledávka} = \text{kontrakt} * [\text{FX} / 1 + (IR_{CZK,D} * t / 360)]$$

$$\text{Podrozvahový závazek} = \text{kontrakt} * [\text{SR} / 1 + (IR_{EUR,L} * t / 360)]$$

3) *Výpočet reálné hodnoty kontraktu ke dni vypřádání kontraktu:*

$$\text{Reálná hodnota kontraktu} = [(\text{FX} - \text{FP}) * \text{kontrakt} / 1 + (IR_{EUR,L} * t / 360)],$$

kde FX – forwardový kurz (přímá kotace pro CZK),

FR – forwardový kurz v den účetní závěrky,

FP – forwardový kurz v den vypořádání kontraktu,

SR – spotový kurz (přímá kotace pro CZK),

IR_D , IR_L - úrokové sazby depozitní a zápůjční na roční bázi (pro CZK a USD),

t – doba splatnosti forwardového kontraktu v počtu dní.

(Vlastní úprava, Jílek, 2010)

6. Návrh vnitropodnikové směrnice upravující účtování forwardu

Vzhledem k návrhu použití forwardu jako zajišťovacího instrumentu devizového rizika, bude součástí této diplomové práce i návrh vnitropodnikové směrnice, která bude určena jako vzorový postup pro účtování forwardu. Podle zákona o účetnictví č. 563/1991 Sb., by totiž tato směrnice měla být součástí souboru vnitřních účetních předpisů každé účetní jednotky účtující o forwardu.

4 Řešení a výsledky

Všechny podklady pro praktickou část týkající se společnosti ABC, a.s. jsou získány z Obchodního rejstříku nebo jsou poskytnuty vedením firmy. Vzhledem k tomu, že si vedení firmy nepřeje uveřejňování reálného obchodního jména firmy, budu tuto skutečnost ve své diplomové práci respektovat a používat fiktivní jméno firmy ABC, a. s.

4.1 Obecná charakteristika firmy ABC, a. s.

Společnost ABC, a. s. se sídlem v Husinci byla zapsána do Obchodního rejstříku dne 27. 7. 1999. Firma je kapitálová obchodní společnost, akciová společnost.

Předmětem činnosti firmy je šití textilních výrobků, výroba záclon, závěsů, ubrusů a dalšího domácího textilu, zprostředkování obchodu a služeb a ubytovací služby. Firma dle třídění **NACE-CZ** vykazuje tyto činnosti:

- výroba konfekčních textilních výrobků, kromě oděvů,
- výroba ostatních svrchních oděvů,
- ostatní profesní, vědecké a technické činnosti.

Ve firmě bylo v roce 2012 zaměstnáno dle přílohy k účetní závěrce za rok 2012 na hlavní pracovní poměr 47 lidí, z toho 4 řídicí zaměstnanci. Firma má dvě provozovny.

Dle výkazu zisku a ztráty k 31. 12. 2012 měla firma ABC, a. s. obrat 9 694 000 Kč. Bilanční suma neboli suma aktiv nebo pasiv byla k 31. 12. 2012 podle rozvahy 5 060 000 Kč. (*Obchodní rejstřík*)

Firma vyváží své výrobky do zahraničí, v současnosti jsou všichni zákazníci členy EU a jako měnu používají euro. Do konce 1. čtvrtletí roku 2013 firma obchodovala ještě s lichtenštejnskou společností, která byla velmi důležitým zákazníkem.

Důležitou skutečností je to, že firma výrobky šije z materiálu, jenž je majetkem zahraničních obchodních partnerů. Fakturuje tedy jen práci, doprava je zahrnuta

v kalkulaci. V roce 2010 představovaly tržby za vývoz služeb pro zahraniční klienty více než 97 % tržeb.

Společnost používá jednu pokladnu euro a jeden běžný bankovní účet v eurech pro platby zahraničních odběratelů. V účetnictví je používán pevný čtvrtletní kurz vyhlášený ČNB k prvnímu dni čtvrtletí a k poslednímu dni hospodářského roku při přepočtu stavů v pokladně euro a na běžném účtu euro.

4.1.1 Počet zaměstnanců v letech 2001 – 2012

Vývoj počtu zaměstnanců je zachycen v tabulce č. 2.

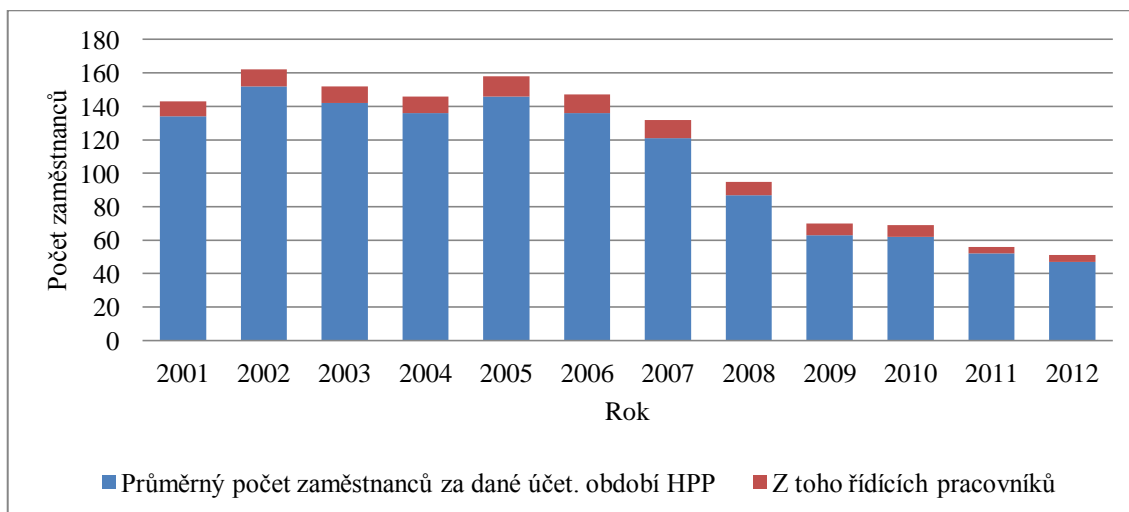
Tabulka 2 Počet zaměstnanců k 31. 12.

Rok	Celkem	Z toho řídicích pracovníků
2001	134	9
2002	152	10
2003	142	10
2004	136	10
2005	146	12
2006	136	11
2007	121	11
2008	87	8
2009	63	7
2010	62	7
2011	52	4
2012	47	4

Zdroj 4 Obchodní rejstřík, vlastní zpracování

Pro lepší přehlednost jsou údaje zpracovány do grafu č. 1, ze kterého je patrná sestupná tendence počtu zaměstnanců ve firmě.

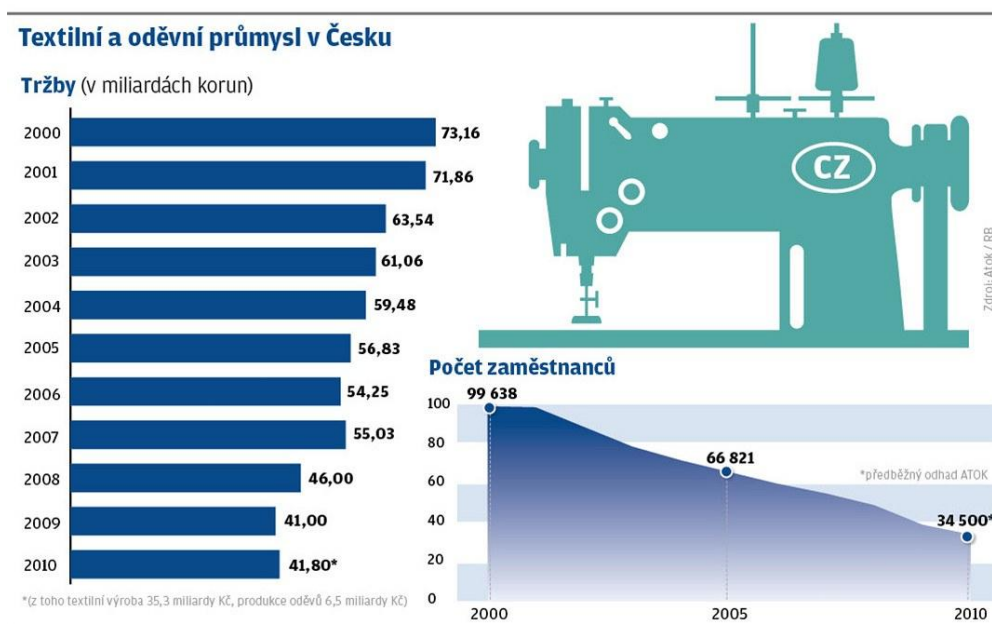
Graf 1 Vývoj počtu zaměstnanců k 31. 12.

Zdroj 5 Obchodní rejstřík, vlastní zpracování

To je způsobeno posilováním koruny oproti euru a celosvětovou hospodářskou krizí v letech 2008 – 2009 s dopadem na textilní průmysl v České republice, jak je zřejmé z obrázku č. 3. Firma ABC, a. s. na snížení objemu zakázek a tržeb reagovala propouštěním zaměstnanců a to i z řad řídicích zaměstnanců.

Obrázek 3 Textilní a oděvní průmysl v ČR 2000-2010

Zdroj 6 Lidovky

4.1.2 Výsledková charakteristika firmy

Výkaz zisku a ztráty (zkráceně výsledovka) je podle zákona povinnou součástí účetní závěrky.

Tabulka 3 Výsledovka společnosti v letech 2009 – 2012 (v tis. Kč)

	2009	2010	2011	2012
Tržby za prodej zboží	3020	0	373	0
Náklady vynaložené na prodané zboží	1411	0	0	0
Obchodní marže	1609	0	373	0
Výkony	17505	18259	17161	9494
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	17678	16859	17787	9694
Změna stavu zásob vlastní činnosti	-173	1400	-626	0
Aktivace	0	0	0	0
Výkonová spotřeba	7161	7206	6180	2661
Spotřeba materiálu a energie	4126	3919	3457	1548
Služby	3055	3297	2723	1113
Přidaná hodnota	11933	11063	11354	7033
Osobní náklady	11668	11654	10311	7260
Mzdové náklady	7681	7729	7752	5433
Náklady na soc. zabezp. a zdrav. poj.	3625	3749	2381	1782
Sociální náklady	160	176	178	45
Daně a poplatky	19	126	41	31
Odpisy dl. nehmotného a hmotného majetku	0	300	178	0
Tržby z prodeje dl. majetku a materiálu	250	0	36	68
Tržby z prodeje dl. majetku	250	0	36	67
Tržby z prodeje materiálu	0	0	0	1
Změna stavu rezerv a OP v prov. obl.	-723	-1000	0	0
Ostatní provozní výnosy	567	2321	1	453
Ostatní provozní náklady	903	1558	336	339
Provozní výsledek hospodaření	890	646	898	-76
Výnosové úroky	0	0	42	0
Nákladové úroky	199	137	116	97
Ostatní finanční výnosy	332	419	446	41
Ostatní finanční náklady	258	967	356	166
Finanční výsledek hospodaření	-125	-635	16	-222
Daň z příjmů za běžnou činnost	0	36	1	4
Splatná	0	36	1	4
Výsledek hospodaření za běžnou činnost	765	-75	914	-302
Výsledek hospodaření za účetní období	765	-75	914	-302

Zdroj 7 Obchodní rejstřík, vlastní zpracování

Z výše uvedené tabulky je patrné, že v roce 2012 značně klesl obrat firmy, a to z 17 787 tis. Kč v roce 2011 na 9 694 tis. Kč v roce 2012. Tento meziroční pokles byl

způsoben problémy se dvěma firmami. Jedna firma se sídlem v Německu, jejíž objem zakázek již od roku 2011, klesal se dostala v roce 2012 do insolvence, tak firma ABC, a. s. v roce 2013 čeká na vyrovnání z insolvenčního řízení. Druhá firma se sídlem v Lichtenštejnsku zbankrotovala, tím způsobila firmě ABC, a. s. velké ztráty zakázek, neboť měla velké zakázky každoročně hlavně v druhé polovině roku, kdy se připravovaly vánoční produkty. Obě tyto firmy již s firmou ABC, a. s. nespolupracují. Ukončení spolupráce má za následek snížení v obratu o 45 %. I dalším snižováním poptávky po šití a výrobě textilního materiálu se dostává firma ABC, a. s. do ztráty.

Firma v posledních letech razantně snížila počet zaměstnanců, využívá například na zpracování účetnictví externích firem, což se ve výkazu zisku a ztráty projeví v položce osobní a mzdové náklady poklesem. V položce ostatní finanční výnosy a ostatní finanční náklady jsou zahrnuty kurzové zisky a ztráty, nepostradatelné pro řízení devizového rizika. Koruna začala vůči euru oslabovat od druhé poloviny roku 2012, jak ukazuje obrázek č. 4. V poslední době zaznamenala koruna největší oslabení koncem roku 2013. Tato situace je pro firmu výhodná, protože při stejné kalkulaci na výrobek, inkasuje v přepočtu větší obnos peněz.

Obrázek 4 Vývoj kurzu EUR/CZK 2009-2014

Zdroj 8 Kurzy

4.2 Charakteristika podniku pomocí benchmarkingu

4.2.1 Řešení mezipodnikového srovnávání

Pro benchmarking byl zvolen rok 2010, protože pouze v tomto roce všechny vyšetřované firmy svá data uveřejnily. Veškerá data, potřebná pro toto šetření, byla získána z veřejně dostupných zdrojů na internetových stránkách Obchodního rejstříku a dále byla zpracována do tabulky č. 4.

Tabulka 4 Vstupní data pro benchmarking (v tis. Kč, vyjma počtu zam.)

	Zisk po zdanění	Vlastní kapitál	Aktiva	Tržby	Přidaná hodnota	Počet zaměst.	Náklad. úroky
ABC	-75	-1709	5402	16869	11063	62	137
BARTEX	-612	8548	8657	2306	848	5	0
BENTEX	12003	62085	116008	155303	54946	145	1278
TEBO	22323	72613	109578	125640	54782	101	160
LEIFHEIT	6732	150372	576316	926277	192829	407	11274

Zdroj 9 Obchodní rejstřík, vlastní zpracování

Podle vzorců uvedených v metodice byly pro každou firmu spočítány hodnoty jednotlivých ukazatelů zahrnutých pro benchmarking.

Tabulka 5 Hodnoty vypočtených ukazatelů

Podnik	ROE	Doba obratu celkových aktiv	Produktivita práce	Úrokové krytí
ABC	0,044	115,284	178,435	0,453
BARTEX	-0,072	1351,483	169,600	-
BENTEX	0,193	268,912	378,938	10,392
TEBO	0,307	313,977	542,396	140,519
LEIFHEIT	0,045	223,987	473,781	1,597
Celkem	0,473	2049,656	1269,369	151,363
Průměr	0,095	409,931	253,874	30,273

Zdroj 10 Vlastní zpracování

Hodnoty vypočtených ukazatelů jednotlivých firem jsou dle postupu, který je uveden v metodice, shrnuty pomocí vybraných metod.

Tabulka 6 Metoda součtu pořadí

Podnik	ROE	Doba obratu celk. aktiv	Produkt. práce	Úrokové krytí	Body celkem	Pořadí
ABC	2	5	2	2	11	4.
BARTEX	1	1	1	1	4	5.
BENTEX	4	3	3	4	14	2.
TEBO	5	4	5	5	19	1.
LEIFHEIT	3	2	4	3	12	3.

Zdroj 11 Vlastní zpracování

Sledovaná firma ABC, a. s. se dle metody součtu pořadí umístila na 4. místě.

Tabulka 7 Metoda podílu

Podnik	ROE	Doba obratu celk. aktiv	Produkt. práce	Úrokové krytí	Body celkem	Pořadí
ABC	2,319	0,711	3,514	0,075	6,619	4.
BARTEX	-3,784	0,061	3,340	0,000	-0,383	5.
BENTEX	10,217	0,305	7,463	1,716	19,702	2.
TEBO	16,247	0,261	10,682	23,209	50,399	1.
LEIFHEIT	2,366	0,366	9,331	0,264	12,327	3.
Průměr	0,019	81,986	50,775	6,055	138,834	X

Zdroj 12 Vlastní zpracování

Dle metody podílu se firma ABC, a. s. umístila na 4. místě.

Tabulka 8 Metoda bodovací

Podnik	ROE	Doba obratu celk. aktiv	Produkt. Práce	Úrokové krytí	Průměr bodů	Pořadí
ABC	14,275	100,000	32,898	0,322	36,874	4.
BARTEX	-23,289	8,530	31,269	0,000	4,127	5.
BENTEX	62,888	42,870	69,864	7,395	45,754	2.
TEBO	100,000	36,717	100,000	100,000	84,179	1.
LEIFHEIT	14,563	51,469	87,350	1,137	38,629	3.

Zdroj 13 Vlastní zpracování

Podle bodovací metody je firma ABC, a. s. na 4. místě.

Tabulka 9 Metoda normované proměnné

Podnik	ROE	Doba obratu celk. aktiv	Produkt. práce	Úrok. krytí	Body celkem	Pořadí
ABC	-38,296	64,699	-42,166	-54,125	-69,888	4.
BARTEX	-125,483	-206,747	-47,105	-54,946	-434,281	5.
BENTEX	74,535	30,965	69,905	-36,084	139,320	2.
TEBO	160,674	21,070	161,269	200,101	543,114	1.
LEIFHEIT	-37,629	40,830	122,917	-52,047	74,071	3.
Směrodatná odchylka	0,132	455,413	178,907	55,095	X	X

Zdroj 14 Vlastní zpracování

Podle metody normované proměnné je firma ABC, a. s. také na 4. místě.

Tabulka 10 Metoda vzdálenosti od fiktivního bodu

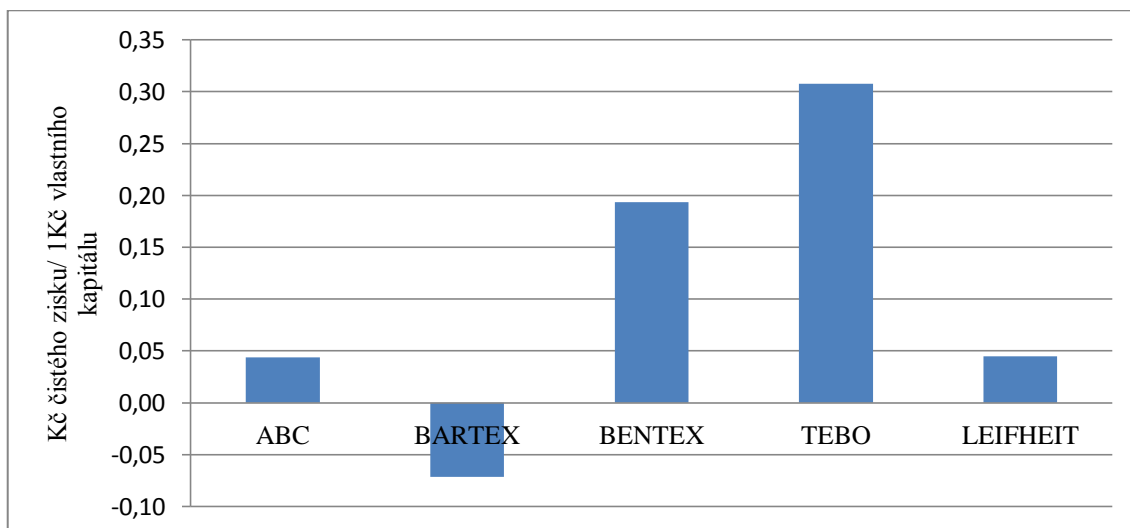
Podnik	ROE	Doba obratu celk. aktiv	Produkt. práce	Úrok. krytí	Eukleid. vzdál.	Pořadí
ABC	-38,296	64,699	-42,166	-54,125	285,132	4.
BARTEX	-125,483	-206,747	-47,105	-54,946	446,480	5.
BENTEX	74,535	30,965	69,905	-36,084	130,021	1.
TEBO	160,674	21,070	161,269	200,101	240,181	3.
LEIFHEIT	-37,629	40,830	122,917	-52,047	204,008	2.
Směrodatná odchylka	0,132	455,413	178,907	55,095	X	X

Zdroj 15 Vlastní zpracování

Také podle metody vzdálenosti od fiktivního bodu se sledovaná firma ABC, a. s. umístila na 4. místě.

V následujících grafech jsou pro lepší přehlednost uvedené hodnoty jednotlivých ukazatelů každé z pěti firem.

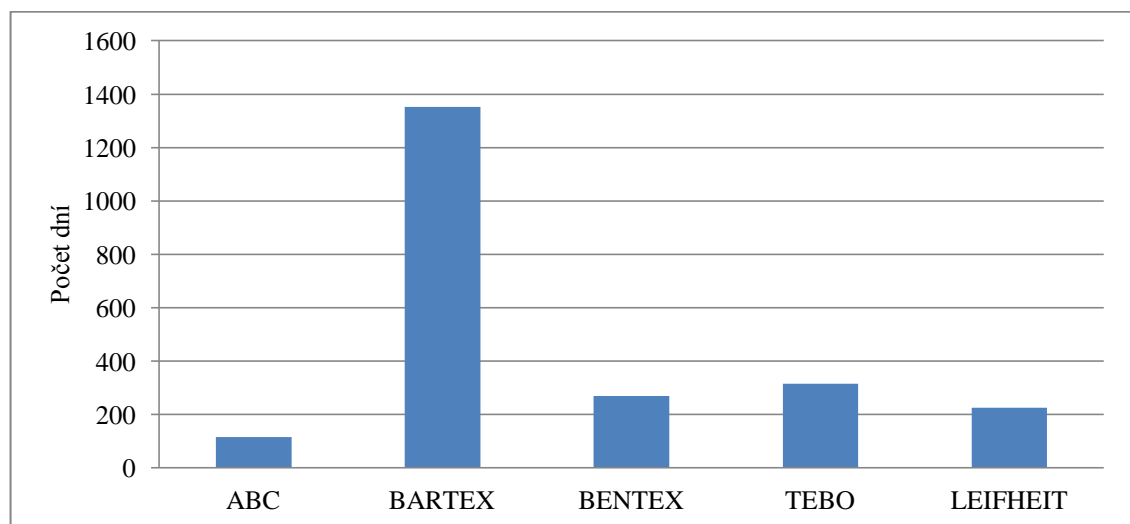
Graf 2 ROE

Zdroj 16 Vlastní zpracování

U ukazatele ROE by měla být hodnota co nejvyšší. Jak je vidět z grafu č. 2, nejvyšší hodnoty tohoto ukazatele, a to 0,307 dosahuje firma TEBO, a. s. Firma ABC, a. s. dosahuje jen 0,044 Kč čistého zisku na 1 Kč vlastního kapitálu, což není dobrý signál pro potencionální investory.

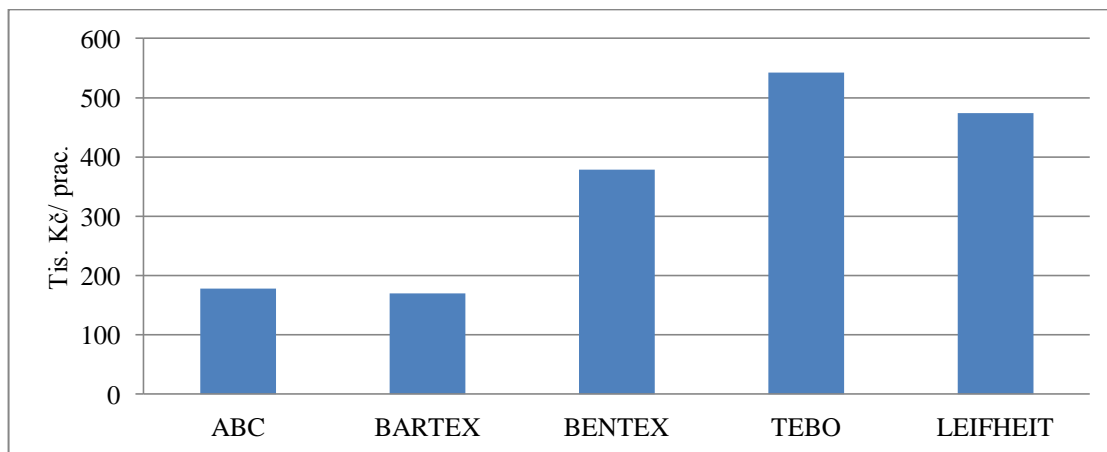
Graf 3 Doba obratu celkových aktiv

Zdroj 17 Vlastní zpracování

Hodnota ukazatele doby obratu aktiv by měla být co nejnižší, neboť udává počet dní, za který se aktiva obrátí v tržbách. Firma ABC, a. s. má v porovnání s ostatními firmami nejlepší výsledek, a to 115 dní.

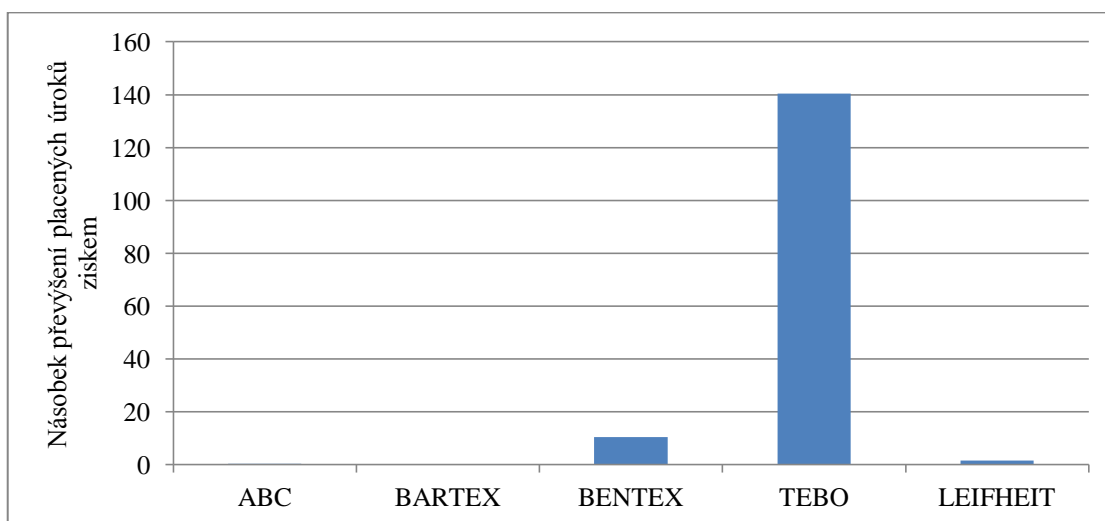
Graf 4 Produktivita práce

Zdroj 18 Vlastní zpracování

Hodnota ukazatele produktivity práce u firmy ABC, a. s. je téměř čtyřikrát menší než u nejlepšího z hodnocených podniků TEBO, a. s. Je nutné analyzovat pracovní postupy, neboť výkonnost firmy ve vztahu k nákladům na mzdy zaměstnanců je v porovnání s dalšími čtyřmi firmami v kraji nízká.

Graf 5 Úrokové krytí

Zdroj 19 Vlastní zpracování

Hodnota ukazatele úrokového krytí vyšla nejvyšší u firmy TEBO, a. s., a to 140,519. Naopak firma ABC, a. s. dosahuje hodnoty jen 0,453, což znamená, že celý zisk ani nepokryje placené úroky. Tento výsledek svědčí o nedobré finanční zdraví firmy. Firma BARTEX, a. s. vykazala v roce 2010 nulové nákladové úroky, a proto výpočet nemá smysl.

Tabulka 11 Výsledné pořadí firem dle metod

Podnik	Metoda					Výsledné pořadí
	součtu pořadí	podílu	bodovací	normované proměnné	vzdál. od fiktivního bodu	
ABC	4.	4.	4.	4.	4.	4.
BARTEX	5.	5.	5.	5.	5.	5.
BENTEX	2.	2.	2.	2.	1.	2.
TEBO	1.	1.	1.	1.	3.	1.
LEIFHEIT	3.	3.	3.	3.	2.	3.

Zdroj 20 Vlastní zpracování

Firma ABC, a.s. se mezi dalšími čtyřmi podniky umístila na výsledném 4. místě. Celkové 4. místo firmy ABC, a. s. je podprůměrné. Tuto skutečnost dokládají i grafy č. 2 – 5, ve kterých je patrné, že firma ABC, a. s. dosahuje v porovnání s ostatními firmami horších výsledků u všech vybraných poměrových ukazatelů, vyjma ukazatele doby obratu celkových aktiv. Zde firma zaujala 1. místo. Naopak u ukazatele úrokového krytí nedosáhla firma ABC, a. s. ani hodnoty 1, což svědčí o nedobré finanční situaci. Celkové 4. místo nezaujme ani potencionální akcionáře.

4.3 Identifikace rizik v dané firmě a jejich konkrétní eliminace, vázaná na minimalizaci nákladů spojených s exportním zaměřením firmy

4.3.1 Tržní riziko

Jak již bylo popsáno výše, tržní riziko souvisí s tržními podmínkami, které mohou způsobit nedosažení předpokládaného výsledku. Jelikož jsou tržní podmínky ovlivněny mnoha činiteli, je velmi těžké se na toto riziko jakkoliv připravit. Nabízí se cenové

doložky, které jsou však velice problematické. V dnešní době, kdy firma bojuje o každého zákazníka, kdy se textilní výroba stále více posouvá na východ za levnější pracovní sílu, je každé stanovení podmínek rizikem, že k uzavření kontraktu vůbec nedojde. Firma ABC, a. s. bohužel nemá na trhu takové postavení, jak je patrné ze srovnání pomocí benchmarkingu, viz kapitola 4.2, aby si mohla diktovat podmínky. Možným opatřením proti tržnímu riziku je nepodepisovat dlouhodobé kontrakty s neprověřeným zákazníkem. Dalším možným způsobem eliminace rizika jsou termínované obchody, které pomáhají předcházet kurzovým ztrátám.

4.3.2 Teritoriální riziko

Firma ABC, a. s. spolupracuje s německými a rakouskými firmami a donedávna i s lichtenštejnskou firmou. Všechno jsou to vyspělé, moderní a politicky stabilní státy, tudíž se dá očekávat, že teritoriální riziko v tomto případě firmě ABC, a. s. nehrozí.

4.3.3 Komerční riziko

Proti komerčnímu riziku je velmi důležité se chránit. Vzhledem k tomu, že 97 % všech tržeb jsou tržby ze zahraničního obchodu, je důležité mít co nejvíce informací o dané spolupracující firmě. Jak se vedení firmy ABC, a. s. v letech 2012 – 2013 přesvědčilo, dva dlouholetí obchodní partneři s velkým objemem zakázek skončili, a to bez předchozího varování. Přitom to byli zákazníci spolehliví a dobře finančně zajištění. Nicméně nepříznivá situace na textilním trhu přivedla obě firmy do likvidace. U velkých zakázek, které se zpracovávaly i několik měsíců, se firma ABC, a. s. jistila zálohami, které jí zákazník platil na základě zpracovaných dokladů o rozpracovanosti. Byl to dobře promyšlený systém, díky kterému měly obě strany přehled o stupni rozpracovanosti zakázky, o stavu a množství došlého materiálu a množství hotových výrobků. Na druhé straně si zahraniční zákazník průběžně kontroloval kvalitu výrobků a správnost výrobního postupu osobními kontrolami nebo externími auditory kontroly.

V roce 2012 tvořily pohledávky z obchodních vztahů 1 084 tis. Kč (dle Rozvahy k 31. 12. 2012). Jako ochranu proti komerčnímu riziku by firma ABC, a. s. mohla zvolit pojištění pohledávek. Na trhu je velké množství pojišťoven, které tyto služby nabízejí. Já jsem pro ilustraci zvolila firmu INSIA, jenž na svých webových stránkách uvádí

podmínky pojištění a také přibližnou cenu pojištění, které tvoří 0,2 – 0,5 % z pojištěného obrátu (při obrátu nad 100 mil. Kč) a u menších společností 0,4 – 0,8 % z pojištěného obrátu. (INSIA)

To znamená z obrátu 9 694 tis. Kč firmy ABC, a. s. v roce 2012 se jedná o částku 40 – 80 tis. Kč. Vedení firmy by mělo zvážit tyto dodatečné náklady na pojištění pohledávek, které tvořily, jak je uvedeno výše, za rok 2012 1 084 tis. Kč.

4.3.4 Riziko přepravní

Firma ABC, a. s. si organizuje dovoz materiálu a vývoz hotových výrobků většinou sama. U malých zakázek má firma k dispozici vlastní dopravu a ručí za dopravované zboží. V tomto případě využívá firma ABC, a. s. Pojištění právní ochrany DAS, a to v rozsahu na automobil a řidiče. Doprava větších zakázek je realizovaná externí dopravní firmou. Zde za zboží ručí dopravce. Jen několikrát v roce je doprava zajištěna zákazníkem. I tady ručí dopravce za zboží dopravované jeho vozem.

4.3.5 Riziko odpovědnosti za výrobek

Firma je jen dodavatelem práce na výrobcích. To znamená, že materiál i jednotlivé komponenty jsou majetkem dodavatelské firmy a firma ABC, a. s. proto neodpovídá za nezávadnost celkového výrobku, jen za správné vyhotovení výrobku a jeho zabalení.

4.3.6 Riziko výrobní

Firma předchází výrobnímu riziku vlastními kontrolami. Na každém pracovišti je kontrolor jakosti výroby, na jehož práci dohlíží a nárazově kontroluje výrobky mistr dílny. U velkoobjemových zakázek je kontrola jakosti práce i výrobku prováděna zadavatelskou firmou na objednávku obchodním partnerem a je jím i zaplacená. Firma ABC, a. s. není proti případu, kdy by vnější kontrola objevila závadu, pojištěná. V tomto případě firma spoléhá na zvýšenou kontrolu jakosti práce.

Kontrolor jakosti je zaměstnanec placený hodinovou sazbou. Tato varianta je samozřejmě levnější, než varianta externího kontrolora. Zjištěná závada musí být opravena zaměstnancem, který výrobek zpracovával, a to nad rámec pracovní doby, tedy s téměř nulovými náklady (vyjma elektřiny, strojového opotřebení, šicího materiálu).

4.3.7 Rizika chybného sjednání obchodní operace a postupy při výběru obchodního partnera s cílem omezení rizik

U tohoto rizika mohou být následky výrazné. Pro sledovanou firmu ABC, a. s., která nemá velké finanční rezervy, by mohlo být možné penále či ušlý zisk likvidační.

Cestu předcházení tohoto rizika spatřuji v důsledném prověření nového zákazníka, čemuž by mohla rovněž být nápomocná například zahraniční kancelář Czech Tradu. Dobrou vizitkou je účast na veletrzích, kde je možné navázat spolupráci s prověřenými firmami. Vzhledem k tomu, že žádná záruka v tomto směru neexistuje, navrhuji pro eliminaci tohoto rizika pojištění pohledávek.

4.3.4 Měnové riziko

Do měnového rizika, jak již bylo uvedeno v teoretické části, patří kurzové riziko, inflační riziko a úrokové riziko. Nejvýznamnější pro firmu ABC, a. s., z hlediska minimalizace nákladů souvisejících s exportním zaměřením, je kurzové riziko. V tabulce č. 12 je uveden souhrn ostatních finančních výnosů a ostatních finančních nákladů v letech 2009 – 2012 zjištěných z výkazu zisku a ztráty. Dle konkrétní informace řádky ostatní finanční výnosy a ostatní finanční náklady představují ve výkazu zisku a ztráty firmy ABC, a. s. pouze kurzové ztráty a kurzové zisky.

Tabulka 12 Ostatní finanční výnosy a náklady (v tis. Kč)

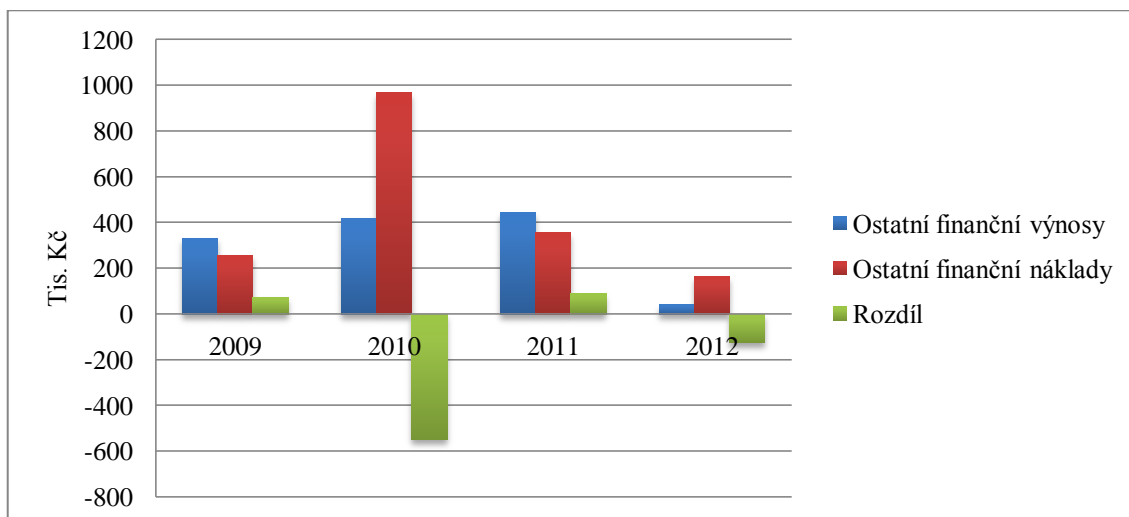
	2009	2010	2011	2012
Ostatní finanční výnosy	332	419	446	41
Ostatní finanční náklady	258	967	356	166
Rozdíl	74	-548	90	-125

Zdroj 21 Vlastní zpracování

Největší záporný rozdíl byl v roce 2010, a to -548 tis. Kč, kdy došlo ke kurzovým ztrátám ve výši 967 tis. Kč a ke kurzovým ziskům 419 tis. Kč. Tento záporný rozdíl při celkovém obratu 16 859 tis. Kč v roce 2010 tvoří 3,25 %.

Pro lepší přehlednost jsou data z tabulky č. 12 převedena do grafu č. 6, kde je patrný výše zmiňovaný výrazný rozdíl mezi ostatními finančními výnosy a ostatními finančními náklady v roce 2010.

Graf 6 Ostatní finanční výnosy a náklady

Zdroj 22 vlastní zpracování

Potenciální devizové riziko

Potenciální devizové expozici je firma vystavena hlavně v oblasti tvorby pohledávek. Jak již bylo uvedeno, v roce 2010 bylo 97 % tržeb realizováno se zahraničními firmami. Veškeré tyto zahraniční transakce proběhly v měně euro. Závazky vůči zaměstnancům, dopravci, dodavateli energií atd. jsou hrazeny v českých korunách. Veškeré materiální vstupy, látky, obaly, doplňky k bytovému textilu, jsou dodávány zahraničními klienty, takže zde neprobíhají platby.

Analýza devizové pozice

Z povahy obchodování sledované firmy, jak jsem již uvedla, je patrné, že se bude jednat o otevřenou devizovou pozici. Firma totiž splňuje podmínky, že pohledávky a závazky v dané měně se neshodují. Jak jsem již uvedla, závazky v měně euro jsou výrazně převyšovány pohledávkami v měně euro, a proto se jedná o dlouhou otevřenou pozici. Firma se tedy vystavuje kurzovému riziku a spekuluje na zhodnocení domácí měny, protože posílením české koruny vůči euru firma ztrácí na hodnotě inkasovaných plateb.

Možné alternativy zajištění proti kurzovému riziku

V teoretické části práce jsem uváděla interní a externí metody zajištění. Nyní budu analyzovat, které z nich by byly vhodné pro firmu ABC, a. s.

Přirozený hedžing v tomto případě nepřípadá do úvahy, jelikož firma nemůže své náklady platit v cizí měně. Jedná se o mzdy, daně a poplatky a také závazky vůči dodavateli energie atd. Všechny tyto výdaje musí být hrazeny v českých korunách.

Z možnosti *leadingu a laggingu* firma ABC, a. s. již využívá tzv. leading, tedy urychlení plateb. Jeho zavedení vyplynulo ze vzájemné dohody mezi firmou ABC, a. s. a německým obchodním partnerem, kdy za dodržení podmínek včasného uhrazení pohledávky do 10 dní po obdržení faktury, si německá firma účtuje slevu (skonto) 4 % z dané fakturované částky. Firma ABC, a. s. tedy dostává včasné platby bez ohledu na situaci ve vývoji směnného kurzu. Tímto nástrojem neřídí kurzové riziko, ale včasné placení faktur vítá, zvláště v dnešní době, kdy platební morálka klientů je stále horší a horší.

Měnová diverzifikace také není pro firmu reálná. Nepodařilo se jí proniknout na jiný než evropský trh, kde je měnou euro. Mezi nereálné se řadí *volba fakturační měny a měnová doložka*. Firma svojí pozicí na trhu, jak už bylo specifikováno i pomocí benchmarkingu ani svojí velikostí, není v postavení, kdy by si mohla diktovat podmínky. Není možné ani vzájemné započtení pohledávek a závazků v cizí měně (*netting*), protože za zahraničními zákazníky má firma pouze pohledávky.

Interní metody tedy nebudou brány do úvahy, jako možné alternativy předcházení kurzovému riziku. Další část diplomové práce bude zaměřena na externí metody, kterými jsou měnové deriváty. Výběrem vhodného měnového derivátu se budu blíže věnovat v následující kapitole.

4.4 Analýza bankovních operací souvisejících s exportním zaměřením firmy, optimalizace nákladů a minimalizace kurzového rizika

Vzhledem k tomu, že cílem mojí diplomové práce je minimalizace nákladů plateb a nákladů na obchodní transakce spojené s exportním zaměřením podniku, zaměřím se v této kapitole na průzkum bankovních institucí a devizové společnosti, na to, jaké nabízejí možnosti pro firmu ABC, a. s. a na to, jaké jsou náklady související s těmito produkty.

Předmětem zájmu budou náklady na vedení eurového a korunového účtu, poplatky za příchozí popř. odchozí platby z tohoto účtu, poplatky spojené s převodem eur na české koruny, směnečné kurzy, nabídka zajištění proti kurzovému riziku, zajištění finančními deriváty. Zvláštní pozornost bude věnována podmínkám sjednání zajištění.

Pro zkoumání jsem si vybrala banku ČSOB a banku GE Money Bank a devizovou společnost Akcenta.

4.4.1 Charakteristika vybraných bank a devizové společnosti

Důvodem pro výběr banky ČSOB do této skupiny je ocenění, které banka získala v listopadu roku 2013, a to Nejlepší banka pro směnné operace pro rok 2014 (ocenění se vždy uděluje o rok napřed). Banka získala toto ocenění již 11. rok v řadě a tím potvrdila své prvenství v České republice pro operace s cizími měnami. Cenu uděluje časopis Global Finance, který patří mezi vyhledávané zdroje z oblasti finančnictví, čtený ve 163 zemích světa. (*ČSOB*)

Banka GE Money Bank mě zaujala svým účtem Genius Business Export/Import 30, který nabízí přímo firmám, jež obchodují se zahraničím. Tento program je výhodný svými nízkými poplatky.

Akcenta je největší nebankovní evropská platební instituce, která se úzce specializuje na směnu měn, zahraniční platby a zajišťující obchody. Má otevřené účty u některých bankovních institucí, tím šetří klientům transakční náklady a dochází k rychlejšímu vypořádání. Tato devizová společnost nabízí velmi výhodný spotový kurz. Nevýhodou

devizových společností ale bývá jejich rizikovitost. V okamžiku, kdy na účet v bance přijde příchozí platba v cizí měně (v tomto případě EUR), peníze jsou poslány dalšímu subjektu, a to nebankovní společnosti, kde trvá i několik dní, než klientovi peníze převedou a pošlou zpět na jeho účet v bance. Je otázkou, zda upřednostnit výhodnější kurz i za cenu určitého rizika obchodu nebo si vybrat bankovní instituci, kde převod proběhne za méně výhodný kurz, ale peníze neopustí banku. Převod proběhne v rámci korunového a cizoměnového účtu většinou zdarma.

Je také důležité podotknout, že banky disponují svými dealingovými centry, jejichž zaměstnanci pro své zákazníky zajišťují aktuální kurz (v daný den a hodinu), který je obvykle výhodnější než v kurzovém lístku. Také existuje služba hlídající směnný kurz, který se co nejvíce blíží klientem požadovanému kurzu. V okamžiku „nejvýhodnějšího“ kurzu banka telefonicky informuje zákazníka a následně může být uzavřen spotový devizový obchod.

4.4.2 Sazby za služby ve vybraných bankách a devizové společnosti

V tabulce č. 13 jsou uvedeny základní poplatky za vedení eurového a korunového účtu, dále poplatek za převod eur v rámci účtů banky, poplatek za příchozí a odchozí SEPA Europlatby (vysvětleno pod tabulkou).

Tabulka 13 Poplatky jednotlivých bank

Poplatek	ČSOB	GE Money Bank	Akcenta
	elektronicky	účet Genius Business Export/Import 30	elektronicky nebo telefonicky
Za vedení eur. účtu	80 CZK	4 EUR = = 110 CZK**	Zdarma
Za vedení kor. účtu	290 CZK	350 CZK	Zdarma
Za převod eur v rámci účtů banky	Zdarma	Zdarma	Zdarma***
SEPA Europlatba* příchozí/odchozí	150 / 250 CZK	15 / 75 CZK	60 / 80 CZK

Zdroj 23 Weby bank, vlastní zpracování

*SEPA Europlatba – platba v EUR v rámci EHP (EU+ Norsko, Island, Lichtenštejnsko) hodnota převodu max. 50 000 EUR včetně, musí obsahovat IBAN a SWIFT banky příjemce, poplatky pouze s dispozicí SHA

** (k 19. 3. 2014 – kurz ČNB 27,46 Kč/EUR)

*** při převedení do 1 000 EUR poplatek 300 CZK

Z webových stránek banky ČSOB, banky GE Money Bank a devizové společnosti Akcenta lze vyčíst z kurzového lístku aktuální směnný kurz k danému datu (19. 3. 2014). Banka ČSOB nabízela k danému datu směnný kurz 26,874 CZK/EUR pro nákup. Banka GE Money Bank ke stejnému datu uváděla směnný kurz 26,737 CZK/EUR. A devizová společnost Akcenta měla směnný kurz ke stejnému datu pro nákup 27,398 CZK/EUR. Jelikož se jedná o nákup, nejvýhodnější kurz nabízela Akcenta, následovaná ČSOB a nejméně výhodný kurz měla GE Money Bank.

Jak jsem ale již uváděla výše, zaměstnanci dealingových center jsou schopní svému klientovi nabídnout ještě výhodnější kurz, než který je v kurzovém lístku uveden. Záleží na aktuálním denním kurzu a také hodině směny.

4.4.3 Analýza platební situace a současného přístupu k řízení devizového rizika ve firmě ABC, a. s.

Firma ABC, a. s. za první čtvrtletí roku 2014 převedla průměrně 25 000 EUR. Na eurový účet průměrně došlo 8 příchozích plateb a bylo provedeno průměrně 5 výběrů za účelem směny.

Zde také uvádím dle informací vyplývajících z bankovních výpisů, že zákazníci firmy ABC, a. s. dodržují zpravidla splatnost faktur 1 – 2 týdny.

Finanční ředitel firmy ABC, a. s. téměř okamžitě po připsání příchozí eurové platby na účet v bance kontaktuje devizovou společnost, a peníze mění spotovým obchodem. Spekuluje s danou měnou v rámci daného dne, dle informací podaných dealingovým centrem čeká na danou denní dobu, kdy je směnný kurz výhodný či se nejvíce přibližuje jeho požadavku. Během měsíce tedy převede veškeré příchozí platby v eurech, kvůli tomu, že naopak drtivá většina odchozích plateb (mzdy, odvody, energie, atd.) jsou hrazeny v korunách. Firma také nedisponuje velkými rezervami, které by pokrývaly náklady v době, kdy například směnný kurz není výhodný, či se zákazník výrazně opozdí se zaplacením faktury. Firma se tedy nezajišťuje proti kurzovým ztrátám

způsobených pohybem směnného kurzu žádným zajišťovacím instrumentem. Vystavuje se tak možným ztrátám v případě, že by za inkasované platby vystavených faktur dostala v přepočtu méně korun, než s jakou částkou bylo v době uzavření smlouvy se zákazníkem kalkulováno. To by mohlo snížit její konkurenceschopnost a v horším případě vést k likvidaci, zvláště v tomto konkrétním případě, kdy firma nemá větší finanční rezervy.

4.4.4 Konkrétní příklady optimalizace nákladů plateb

Při optimalizaci nákladů plateb je důležitý postoj vedení firmy k riziku. V případě, že **manažer bude averzní k riziku**, měl by volit „jistotu“ například v podobě zavedené banky, která má dlouholetou tradici a získala ocenění v kategorii devizového obchodu. Dle informací z webů bank lze konstatovat, že aktuální nákupní kurz byl výhodnější v ČSOB než v GE Money Bank, poplatky za vedení účtů byly nižší v bance ČSOB, převod v obou bankách z eurového účtu na korunový a naopak zdarma. Banka GE Money Bank má však výrazně výhodnější poplatky za příchozí a odchozí SEPA platby do 50 000 EUR než banka ČSOB.

Příklad na optimalizaci nákladů plateb (averze k riziku)

Firma měsíčně přijme 8 příchozích plateb v měně EUR, zároveň je celkem 5krát převede na koruny. Jaké budou náklady na poplatky v ČSOB a GE Money Bank?

Tabulka 14 Příklad na bankovní náklady v ČSOB a GE Money Bank

	ČSOB	GE Money Bank
	elektronicky	účet Genius Business Export/Import 30
Poplatek za vedení eur. účtu	80 CZK	110 CZK
Poplatek za vedení korunového účtu	290 CZK	350 CZK
Převod EUR v rámci účtů banky	Zdarma	Zdarma
SEPA Europlatba* příchozí / odchozí	8 *150 CZK	8 * 15 CZK
Celkové náklady	1 570 CZK	580 CZK

Zdroj 24 Vlastní šetření

Z výsledků tabulky č. 14 je patrné, že za 8 příchozích plateb a 5 převodů by klient banky ČSOB zaplatil celkem 1 570 Kč a banky GE Money Bank 580 Kč. Rozdíl

v nákladech je 990 Kč. Největší rozdíl mezi bankami je ve výši poplatku za příchozí platbu. V bance GE Money Bank je to 15 Kč a v ČSOB 150 Kč za příchozí SEPA Europlatbu. V neprospěch GE Money Bank hovoří jen směnný kurz uvedený v kurzovém lístku, který byl k 19. 3. 2014 pro nákup 26,737 CZK/EUR a to je o 0,137 CZK/EUR méně než v bance ČSOB.

Naopak v případě, že **manažer firmy bude spíše tíhnout k riziku** a upřednostní výhodnější směnný kurz, bude tak například pravděpodobně obchodovat s devizovou společností. Ta nabízí převod eur v rámci účtů zdarma a navíc má otevřené účty u mnohých českých i zahraničních bank, proto je například převod s bankou GE Money Bank zdarma. Také vedení eurového a korunového účtu je zdarma. Firma ABC, a. s. dle výpisů z banky převádí vždy více než 1 000 EUR, takže se vyhne i poplatku 300 Kč, které si devizová společnost Akcenta účtuje za platby nižší než je tato hranice. Akcenta nabízela dle kurzového lístku směnný kurz ke dni 19. 3. 2014 27,398 CZK/EUR, což je o 0,66 CZK/EUR více než GE Money Bank a o 0,52 CZK/EUR více než ČSOB. To při průměrné měsíční směně 25 000 EUR činí rozdíl 13 095 Kč u ČSOB a 16 500 Kč u GE Money Bank. Zde je nutno podotknout, že se směnný kurz domlouvá s dealerem v bance, ten může v případě ČSOB při směňované částce vyšší než 1 000 EUR použít výhodnější kurz, než je kurz uvedený v kurzovém lístku banky.

V případě uplatnění obou výše uvedených variant, a to vedení účtů v bankovní instituci a převody cizí měny v devizové společnosti, je možné dosáhnout měsíční celkové úspory nákladů ve výši $990 + 16\,500 \text{ CZK} = 17\,490 \text{ Kč}$. Roční optimalizace nákladů by pak činila 209 880 Kč, což je při ročním obratu, který v roce 2012 tvořil 9 694 000 Kč, téměř 2,17 %.

4.4.5 Podmínky pro získání zajištění proti kurzovému riziku ve vybraných institucích

Na webových stránkách banky ČSOB, banky GE Money Bank a devizové společnosti Akcenta je uvedeno, jaké jsou nabízené možnosti zajištění proti kurzovému riziku a také podmínky pro jejich získání. Pro všechny nabízené zajišťovací instrumenty platí podobné podmínky, a to uzavření Rámcové smlouvy mezi klientem a bankou, účet

vedený u banky, nastavení a schválení limitu operace a u Akcenty ještě podmínka vinkulace peněžních prostředků (2 – 10 % z hodnoty obchodů). Jednotlivé zajišťovací instrumenty nabízené výše uvedenými společnostmi se liší v podmínce stanovení minimální částky jednoho obchodu. Pro lepší přehlednost jsou minimální částky jednoho obchodu uvedeny v tabulce č. 15.

Tabulka 15 Minimální částka jednoho obchodu

	Měnový forward	Swapový obchod	Amortizační forward	Forward s klouz. dobou splatnosti	Měnová opce
ČSOB	10 000 EUR	Ne**	100 000 EUR	50 000 EUR	50 000 EUR
GE Money Bank	500 000 CZK*	Ne**	Ne**	Ne**	Ne**
Akcenta	10 000 EUR	10 000 EUR	50 000 EUR	10 000 EUR	Ne**

Zdroj 24 Vlastní zpracování, weby bank

* cca 18 500 EUR

** není v nabídce banky či devizové společnosti

4.4.6 Výběr zajišťovacího instrumentu dle naplnění podmínek firmou ABC, a. s., výhody vs. nevýhody forwardu

Firma ABC, a. s., se svým obchodováním vystavuje kurzové expozici, je v dlouhé otevřené pozici a spekuluje na zhodnocení domácí měny, tzn., že v případě, kdy česká koruna vůči euru posílí, budou mít přepočtená inkasa firmy ABC, a. s. menší hodnotu.

Ačkoliv je firma ABC, a. s. již dlouhá léta na trhu, je až s podivem, že se vedení firmy nikterak proti kurzovému riziku nezajišťuje, směňuje eura ten den, který je banka připíše na účet, a to spotovým kurzem. Měsíčně směňují kolem 25 000 EUR. Splatnost vystavených faktur je kolem 1 – 2 týdnů.

Pro firmu ABC, a. s. jsem vybrala z uvedených bank a devizové společnosti jediný produkt, do něhož se firma ABC, a. s. vejde se svým měsíčním obratem eur na účtu, a sice měnový forward. Pro ostatní nabízené produkty firma ABC, a. s. nesplňuje minimální částku jednoho obchodu. Řešením by bylo například 2 měsíce peníze nesměňovat a potom je směnit najednou, ale to si firma ABC, a. s., vzhledem

k minimálním rezervám a potřebou vyplácet mzdy a jiné náklady v korunách pravidelně každý měsíc, nemůže dovolit.

Navrhují tedy směnu 1krát měsíčně pomocí forwardu. Zajištěním firma docílí lepší možnosti plánování a minimalizuje možné ztráty způsobené kurzovým rizikem.

Výhody forwardu:

- u mnohých bank a nebankovních společností je forward bez poplatku,
- úspora času – klient nemusí sledovat vývoj kurzu na trhu, tzn. i mzdových nákladů,
- zajištění daného kurzu, lepší plánování, jasný zisk, jisté cash flow,
- zajištění před nepříznivým vývojem kurzu.

Nevýhody forwardu:

- vázaná část peněžních prostředků v jistíně, některé společnosti vyžadují několika procentní jistinu předem,
- společnost je povinna obchod uskutečnit, i když ví, že spotový kurz by byl výhodnější,
- nemožnost směnit částku spotovým kurzem, pokud je výhodnější než forwardový,
- v případě nedostatku eur na účtu (při špatné platební morálce zákazníka) je společnost nucena si eura pro daný forwardový obchod půjčit (v tomto případě se ještě nabízí swapový obchod, kdy se forward posune na dobu, kdy už budou peníze inkasovány na účtu, tedy prodlouží splatnost o několik dní, na swapový obchod se ale vážou dodatečné poplatky).

4.5 Účtování měnového forwardu v praxi

V následujícím příkladě bude znázorněn postup výpočtu forwardového kurzu a účtování měnového forwardu k zajištění.

Banka či nebankovní devizová společnost nabízí forwardový kurz, který lze vypočítat dle vzorce uvedeného v kapitole 2.3.2.1. Uvádím případ s reálnými hodnotami, které

jsou dostupné na internetu. Budu vycházet z kurzu ČSOB a úrokových měr ČNB a webových stránek Euriboru.

Příklad výpočtu a účtování měnového forwardu při zajištění kurzového rizika u pohledávky v cizí měně

Společnost ABC, a. s. v prosinci 2013 sjedná zakázku na období přelomu roku 2013/2014 s německou firmou. Jedná se o šití záclon v hodnotě 20 000 EUR. Firma nechce spekulovat, chce se zajistit proti kurzovému riziku a uzavřít svou otevřenou pozici sjednáním forwardového kontraktu s bankou ČSOB. Forwardový obchod sjedná firma ABC, a. s. s bankou ČSOB dne 9. 12. 2013. Forwardový kurz je 26,911 CZK/EUR. Spotový kurz ČSOB ke dni 9. 12. 2013 je 26,909 CZK/EUR. Zakázka je německému klientovi vyfakturována 2. 1. 2014 při kurzu ČSOB nákup 26,85 CZK/EUR s okamžitou splatností. Pohledávka za německým odběratelem je uhrazena na eurový účet 9. 1. 2014 (kurz ČSOB 26,943 CZK/EUR). Dne 9. 1. 2014 dojde k vyrovnání měnového forwardu. V praxi to znamená, že z eurového účtu se odepíše částka 20 000 EUR a na korunový účet bude připsána částka 538 220 CZK.

Firma ABC, a. s. využívá forwardu k zajištění a používá k ocenění derivátů spotový kurz ČSOB. Derivát se ocení k rozvahovému dni reálnou hodnotou.

Vzhledem k tomu, že firma ABC, a. s. sjednala tento forwardový kontrakt, bylo v den maturity forwardu připsáno firmě na účet 538 220 CZK. Kdyby se firma nezajistila a měnila by eura spotově, získala by 537 580 CZK, což by znamenalo ztrátu 640 CZK.

Tabulka 16 Příklad forward

Datum	Spotový kurz CZK/EUR, nákup (dle ČSOB)	PRIBOR na 12 měsíců v % (dle ČNB)	EURIBOR na 12 měsíců v % (dle Euribor-rates)	Forward. kurz CZK/EUR, nákup (vlastní výpočet)
9. 12. 2013	26,9090	0,6100	0,5270	26,9110
31. 12. 2013	26,8450	0,6000	0,5560	26,8453
2. 1. 2014	26,8500	X	X	X
9. 1. 2014	26,9430	X	X	26,9430

Zdroj 26 Vlastní zpracování, ČSOB, ČNB, Euribor-rates

$$\text{Forwardový kurz: FX (CZK/USD)}_{\text{BID}} = \text{SR (CZK/USD)}_{\text{BID}} * \frac{1 + IR_{\text{CZK,D}} * t / 360}{1 + IR_{\text{EUR,L}} * t / 360},$$

$$\text{FX} = 26,909 * \frac{1 + 0,0061 * 31 / 360}{1 + 0,00527 * 31 / 360} = 26,909 * 1,000525278 / 1,000453805 =$$

$$= \underline{26,911 \text{ CZK/EUR}}$$

$$\text{Směňovaná částka 20 000 EUR směněná forwardovým kurzem 26,911 CZK/EUR} = \\ = 20\,000 * 26,911 = \underline{538\,220 \text{ CZK}}$$

Analogicky k výpočtu aktuálního forwardového kurzu se vypočítá forwardový kurz ke dni účetní závěrky FR a také ke dni vypořádání kontraktu FP.

1) *Výpočet hodnoty podrozvahové pohledávky a závazku k 9. 12. 2013:*

$$\text{Podrozvahová pohledávka} = \text{kontrakt} * [\text{FX} / 1 + (IR_{\text{CZK,D}} * t / 360)] = \\ = 20\,000 * [26,911 / 1 + (0,0061 * 31 / 360)] = \underline{537\,937,40 \text{ CZK}}$$

$$\text{Podrozvahový závazek} = \text{kontrakt} * [\text{SR} / 1 + (IR_{\text{EUR,L}} * t / 360)] = \\ = 20\,000 * [26,909 / 1 + (0,00527 * 31 / 360)] = \underline{535\,748,70 \text{ CZK}}$$

2) *Výpočet reálné hodnoty kontraktu a přecenění podrozvahové pohledávky a závazku k 31. 12. 2013 (účetní závěrka):*

$$\text{Reálná hodnota kontraktu} = [(\text{FX} - \text{FR}) * \text{kontrakt} / 1 + (IR_{\text{EUR,L}} * t / 360)] = \\ = [(26,911 - 26,8453) * 20\,000 / 1 + (0,006 * 9 / 360)] = \underline{1\,313,80 \text{ CZK}}$$

$$\text{Podrozvahová pohledávka} = \text{kontrakt} * [\text{FX} / 1 + (IR_{\text{CZK,D}} * t / 360)] = 20\,000 * \\ * [26,911 / 1 + (0,006 * 9 / 360)] = 538\,139,30 \text{ CZK} = \underline{\text{zvýšení o } 201,90 \text{ CZK}}$$

$$\text{Podrozvahový závazek} = \text{kontrakt} * [\text{SR} / 1 + (IR_{\text{EUR,L}} * t / 360)] = 20\,000 * \\ * [26,845 / 1 + (0,00556 * 9 / 360)] = 536\,825,40 \text{ CZK} = \underline{\text{zvýšení o } 1\,076,70 \text{ CZK}}$$

3) výpočet reálné hodnoty kontraktu k 9. 1. 2014 (den vypořádání kontraktu):

$$\begin{aligned} \text{Reálná hodnota kontraktu} &= [(FX - FP) * \text{kontrakt} / 1 + (IR_{EUR,L} * t / 360)] = \\ &= [(26,911 - 26,943) * 20\,000 / 1 + (0,006 * 0 / 360)] = \underline{-640 \text{ CZK}} \end{aligned}$$

Pro účtování příkladu na měnový forward budou použity následující účty:

Tabulka 17 Použité účty pro účtování měnového forwardu

Účet	Popis účtu
221.1	Bankovní účet v CZK
221.2	Bankovní účet v EUR
311	Pohledávky z obchodních vztahů
373	Pohledávky a závazky z pevných termínových operací
414	Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků
567	Náklady z devizových operací
663	Kurzový zisk
601	Tržby za vlastní výrobky
751	Podrozvahové pohledávky z forwardových operací
761	Podrozvahové závazky z forwardových operací
799	Vyrovňovací účet k podrozvahovým účtům

Zdroj 27 Vlastní zpracování

V den uzavření forwardového kontraktu, tj. 9. 12. 2013 bude do podrozvahové evidence zaznamenána pohledávka, což je částka 20 000 EUR při kurzu forwardu. Zároveň se k tomuto datu zaúčtuje do podrozvahové evidence závazek 20 000 EUR ve spotovém kurzu ČSOB.

Ke dni účetní závěrky, tj. 31. 12. 2013 bude zaznamenána změna reálné hodnoty smlouvy o měnovém forwardu podle rozdílu forwardových kurzů v den uzavření kontraktu a v den účetní závěrky. V podrozvahové evidenci dojde také k přecenění závazku aktuálním kurzem ČSOB k danému dni a pohledávky forwardovým kurzem platným ke dni vzniku kontraktu.

Dne 2. 1. 2014 firma fakturuje německému zákazníkovi částku 20 000 EUR. Zaúčtuje se aktuálním spotovým kurzem k danému dni.

Dne 9. 1. 2014 je na eurový bankovní účet uhrazena pohledávka za německým zákazníkem. Je použit opět aktuální spotový kurz. Z rozdílu mezi převedenou částkou

na koruny při fakturaci a při připsání platby na eurový účet je zjištěn kurzový rozdíl. Zároveň tento den dojde k povinnému prodeji 20 000 EUR bance podle forwardového kontraktu, zaúčtuje se forwardovým kurzem podle smlouvy o zajištění měnovým kontraktem. Odúčtuje se změna reálné hodnoty z rozvahového dne. Rozdíl mezi vypořádáním měnového forwardu a pohledávkou přepočtenou forwardovým kurzem je ztráta z derivátu. Banka připsala na korunový bankovní účet částku 20 000 EUR převedenou forwardovým kurzem. V podrozvahové evidenci dojde k odúčtování pohledávky a závazku.

Tabulka 18 Účtování měnového forwardu

Datum	Popis účetní operace	EUR	Kurz	CZK	MD	D
9. 12. 13	Podrozvahová pohledávka	20 000	26,911	537 937,40	751	799
	Závazek (budoucí prodej EUR)	20 000	26,909	748,70	799	761
31. 12. 13	Změna reálné hodnoty kontraktu	-	-	1 313,80	414	373
	Přecenění podrozvahové pohledávky		26,911	201,90	751	799
	Přecenění podrozvahového závazku		26,845	1 076,70	761	799
2. 1. 14	Fakturace zboží do Německa	20 000	26,850	537 000,00	311	601
9. 1. 14	Připsání platby na EUR účet	20 000	26,943	538 860,00	221.2	311
	Kurzový zisk na účtu pohledávek			1 860,00	311	663
	Vypořádání kontraktu	20 000	26,911	538 220,00	373	221.2
	Odúčtování rozvah. změn reál. hodnoty			1 313,80	373	414
	Vyúčtování ztráty z derivátu			640,00	567	373
	Připsání EUR na CZK účet	20 000	26,911	538 220,00	221.1	373
	Odúčtování podrozvah. pohledávky	20 000		538 139,30	799	751
	Odúčtování podrozvah. závazku	20 000		536 825,40	761	799

Zdroj 28 Vlastní zpracování, podle Účetnictví v praxi 2007 č. 5

4.5.1 Návrh vnitropodnikové směrnice upravující účtování derivátů

Ze zákona 563/1991 Sb., o účetnictví vyplývá, že je v zájmu účetní jednotky, která využívá zajišťovací instrument, mít vytvořenou vnitropodnikovou směrnici upravující účtování derivátů.

Jelikož firma ABC, a. s. o derivátech zatím neúčtovala, protože s nimi své obchodování nezajišťovala, bude v jejím zájmu vytvořit vnitropodnikovou směrnici upravující účtování derivátů (popř. forwardů).

Při tvorbě vnitřních účetních předpisů je nutné dodržení těchto zásad:

- vnitropodniková směrnice musí být jasná, stručná, logická, jednoznačná a srozumitelná,

- musí řešit jednotlivé postupy stručně, ale řádně,
- vymezené postupy mají být sjednoceny do společné směrnice a mělo by se zabránit zbytečnému opakování stejných postupů,
- je nutné zajistit soulad s právními předpisy a jejich aktualizacemi. (*Účetnictví v praxi 2007 č. 9*)

Součástí diplomové práce je tedy i návrh vnitropodnikové směrnice o účtování forwardu tak, aby byl v praxi použitelný pro firmu ABC, a. s. Tento návrh je obsažen v příloze č. 1.

5 Závěr

Cílem této diplomové práce je identifikace problémových oblastí obchodování v eurech, bližší zaměření na hledání minimalizace nákladů spojených s vedením eurového účtu a obchodními transakcemi v exportujícím podniku.

První kapitola teoretické části uvádí jednotlivá rizika mezinárodního podnikání, do kterých patří riziko tržní, teritoriální, komerční, měnové, přepravní, riziko odpovědnosti za výrobek, riziko výrobní a riziko chybného sjednání obchodní operace. Další kapitola je věnována řízení kurzového rizika. Následně jsou popsány interní a externí metody zajištění proti kurzovému riziku. Zvláštní pozornost je věnována externím metodám, jako jsou forwardy, futures, swapy a opce. V závěru literárního přehledu je uveden způsob účtování finančních derivátů a kurzových rozdílů.

Pro zpracování praktické části této diplomové práce je zvolena konkrétní firma s fiktivním názvem ABC, a. s., jejímž předmětem činnosti je šití textilních výrobků, zprostředkování obchodu a služeb a ubytovací služby. V roce 2012 firma zaměstnávala 47 pracovníků. V témže roce byl obrat firmy 9 694 000 Kč. Firma vyváží své výrobky do zemí Evropské unie a fakturovanou měnou je tudíž euro.

Nejprve je firma ABC, a. s. hodnocena obecně, je zaznamenán vývoj počtu zaměstnanců, který má díky posilování koruny, upadajícímu trendu textilního a oděvního průmyslu v České republice a také v neposlední řadě vlivem hospodářské krize, sestupnou tendenci.

Následně je firma ABC, a. s. charakterizována pomocí údajů z výkazů zisku a ztráty, a to v letech 2009 – 2012. Zde je zřejmý pokles tržeb v roce 2012, a to o 45 % vůči předešlému roku, způsobený ztrátou dvou velkých obchodních partnerů. Snížení počtu zaměstnanců se ve výsledovce také projevilo. Pozornost je věnována i položce ostatní finanční náklady a ostatní finanční výnosy, v nichž jsou konkrétně ve firmě ABC, a. s. zahrnuty pouze kurzové zisky a ztráty.

Dalším způsobem charakteristiky firmy ABC, a. s., je benchmarking. Sledovaná firma je srovnávána s dalšími čtyřmi firmami z téhož oboru, se sídlem v Jihočeském kraji. Firma ABC, a.s. se mezi dalšími čtyřmi podniky umístila na výsledném podprůměrném 4. místě. Tuto skutečnost potvrzují i horší výsledky v porovnání s dalšími porovnávanými firmami u všech vybraných poměrových ukazatelů, vyjma ukazatele doby obratu celkových aktiv. Zde firma zaznamenala nejlepší výsledek mezi ostatními čtyřmi firmami. Naopak u ukazatele úrokového krytí nedosáhla firma ABC, a. s. ani hodnoty 1, což svědčí o nedobré finanční situaci.

Dále jsou identifikována rizika firmy ABC, a. s. související s mezinárodním obchodem. K jednotlivým rizikům jsou navržena opatření vedoucí k eliminaci uvedených rizik a minimalizaci nákladů spojených s exportním zaměřením firmy. Jako opatření tržního rizika a rizika chybného sjednání obchodní operace je navrženo důkladné prověření potenciálních obchodních partnerů, například zahraniční kanceláří Czech Trade. Ochranou proti komerčnímu riziku by mohlo být pojištění pohledávek. Výrobnímu riziku firma ABC, a. s. předchází kontrolou jakosti práce vlastním zaměstnancem, což je výhodné kvůli nízkým nákladům.

Provedená analýza devizové pozice firmy ABC, a.s. ukazuje na výraznou převahu pohledávek v eurech nad závazky v eurech, tudíž se jedná o dlouhou otevřenou pozici. Firma se vystavuje kurzovému riziku a spekuluje na zhodnocení domácí měny. Mezi prakticky využitelné metody zajištění proti kurzovému riziku pro firmu ABC, a. s. patří především externí metody, a sice měnové deriváty.

Vzhledem k tomu, že cílem mojí diplomové práce je minimalizace nákladů plateb a nákladů na obchodní transakce spojené s exportním zaměřením podniku, je další kapitola zaměřena na průzkum poplatků vybraných bank ČSOB a GE Money Bank a devizové společnosti Akcenta, na to, jaké nabízejí možnosti pro firmu ABC, a. s. a na to, jaké jsou náklady související s těmito produkty. Ke snížení nákladů plateb ve firmě ABC, a. s. jsou navrženy dvě varianty opatření, jejich výběr závisí na postoji manažera k riziku.

V případě averze k riziku, je navržena možnost využití na trhu zavedené bankovní instituce, u které je možné mít eurový i korunový účet a převod eur provádí klient banky přímo v rámci účtů banky. V druhém případě, kdy manažer bude spíše tíhnout k riziku a upřednostní výhodnější směnný kurz, rozhodne se pravděpodobně pro devizovou společnost. Směnný kurz může být dle konkrétního příkladu uvedeného v praktické části u jednotlivých bank a u devizové společnosti velmi rozdílný. Obě varianty opatření vedou k možnému snížení nákladů plateb.

Jelikož se firma ABC, a. s. nehedžuje proti devizovému riziku, je navržen vhodný zajišťovací nástroj, konkrétně měnový forward. Firma nedosahuje v jednom měsíci u jiných zajišťovacích nástrojů výše minimální částky jednoho obchodu. Forwardový obchod by byl sjednáván jednou za měsíc. Firma se tak zajistí proti možnému nepříznivému vývoji měnového kurzu a zároveň má koruny na hrazení závazků, které jsou většinou korunové.

V poslední kapitole je navržen způsob účtování měnového forwardu určeného k zajištění. Součástí diplomové práce je také návrh vnitropodnikové směrnice upravující účtování forwardu k zajištění.

Summary

The aim of this thesis is to identify the problem areas of trading in euro, while focusing on search for options of reducing costs related to euro account management and business transactions in an exporting company.

In the theoretical part, various risks of international business are explained. The next chapter focuses on the foreign exchange risk management, followed by a chapter dedicated to hedging against the exchange rate risk, especially forwards, futures, swaps and options. In the conclusion of the literary review, the accounting of financial derivatives and foreign exchange differences is listed.

In the practical part of the thesis, data from a specific company with object in sewing textile products are used. This company exports its products in the European Union countries; therefore, the invoiced currency is euro.

The company is assessed from a general point of view, with remarking the descending trend in the number of its employees, and using data from income statements. Further assessment of the company was done using benchmark, when the company was compared to four other companies with the same object, located in South Bohemia. The company placed fourth.

Furthermore, the risks connected to the international business of the company ABC, a.s., are identified, with measures being suggested which could eliminate these risks and reduce costs related to the fact that the company is export-oriented.

The next chapter is focused on the survey of bank institutions and exchange rate companies and, as a consequence, on analysis which options could be offered to the ABC, a.s., company and what are the costs related to these products. To reduce the payment costs in the ABC, a.s., company, two alternatives are suggested. In case the company manager is risk-averse, the option of a well-established bank institution is offered. In the second case, when the manager is a risk-taker and would opt for a more profitable exchange rate, the foreign currency company would probably be the choice.

Since the company does not hedge against the foreign exchange risk, the currency forward is suggested as the hedging instrument. In conclusion, the way how to account such currency forward is stated. This means that this thesis will in fact serve as an internal directive draft for accounting forward, to be used in practice.

Keywords

Export, risk, hedging, forward, accounting.

JEL: M21

Seznam literatury

1. AKCENTA [online]. [cit. 2014/03/19]. Dostupné z: <www.akcentacz.cz>
2. ANALYZUJ A PROVEĎ [online]. [cit. 2014/03/13]. Dostupné z: <<http://www.analyzujaproved.cz>>
3. BANKOVNÍ POPLATKY [online]. [cit. 2014/03/24]. Dostupné z: <www.bankovnipoplatky.com>
4. BENEŠ, V. a kol.: Zahraniční obchod. Praha: Grada Publishing, 2004. 328 s. ISBN 80-247-0558-3.
5. BÖHM, A., JANATKA, F. Pojištění úvěrových rizik v mezinárodním obchodě. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004, 204 s. ISBN 8024708167.
6. ČERNOHLÁVKOVÁ, E., SATO, A., TAUŠER J. Finanční strategie v mezinárodním podnikání. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 317 s. ISBN 9788073573218.
7. Česká republika. Český účetní standard č. 006: Kurzové rozdíly. In: *Vyhláška č. 500/2002, Sb.* 2002. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/finance/ucetnictvi/ceske-ucetni-standardy/podnikatele/006.aspx>
8. Česká republika. Obchodní zákoník: zákon č. 513/1991. In: *Obchodní zákoník.* 1991. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchzak/cast1.aspx>
9. Česká republika. Vyhláška č. 500/2002, Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví. In: *Zákon o účetnictví.* 2002. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/ucto-v2002-500/uvod.aspx>
10. ČNB [online]. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/devizovy_trh/kurzy_devizoveho_trhu/grafy_form_js.jsp>
11. ČSOB [online]. [cit. 2014/03/19]. Dostupné z: <www.csob.cz>

12. DURČÁKOVÁ, J., MANDEL, M. Mezinárodní finance. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2010, 494 s. ISBN 9788072612215.
13. DVOŘÁK, Petr. *Deriváty*. 1. Vyd. Příbram: Septim Tisk, 2003. ISBN 80-245-0634-3.
14. EITEMAN, D., STONEHILL A., MOFFETT, M. *Multinational Business Finance*. 10th. Edition. Pearson Addison Wesley, 2004. ISBN 0-321-20470-0.
15. EURIBOR [online]. [cit. 2014/03/31]. Dostupné z: <<http://www.euribor-rates.eu/euribor-rates-by-year.asp>>
16. GE Money Bank [online]. [cit. 2014/03/19]. Dostupné z: <www.gemoney.cz>
17. HOLTON, G. A. *Value-at-Risk: Theory and Practice*. San Diego: Academic Press, 2003. ISBN 0-12-354010-0.
18. INSIA [online]. [cit. 2013/03/19]. Dostupné z: <<http://www.pojistenipohledavek.cz/orientacni-ceny-pojisteni.html>>
19. JÍLEK, J. *Finanční a komoditní deriváty v praxi*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3696-9.
20. KOVANICOVÁ, D. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. 19. vyd. Praha: Bova Polygon, 2009. ISBN 978-80-7273-156-5.
21. KUBĚNKA, M. *Financování podniku. Distanční opora*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2012. ISBN 978-80-7395-481-9
22. KURZY [online]. [cit. 2014/02/02]. Dostupné z: <<http://www.kurzy.cz/kurzy-men/kurzy.asp?A=H&KM=EUR&D1=2.1.2009&D2=31.1.2014&I=10>>
23. LIDOVKY [online]. [cit. 2014/02/03]. Dostupné z: <http://byznys.lidovky.cz/foto.aspx?foto1=PKS392bd4_13NAHORE.jpg>
24. MADURA, J.: *International Corporate Finance*. 8. Edition, Thomson South-Western, 2006. ISBN 0-324-32382-4.
25. MACHKOVÁ, H., ČERNOHLÁVKOVÁ, E., SATO, A. *Mezinárodní obchodní operace: vstup na zahraniční trhy, dodací a platební podmínky, financování, celní řízení, logistika, pojištění rizik, licenční smlouvy*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2010, 240 s. ISBN 9788024732374.
26. OBCHODNÍ REJSTRÍK [online]. [cit. 2012/12/15]. Dostupné z: <<http://obchodnirejstrik.cz/>, <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-rozsirene>>

27. RUMML, M. Jak se bránit kurzovému riziku. Finance.cz. 16.6.2008 [online]. [cit. 2013/01/15]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/173334-jak-se-branit-kurzovemu-riziku-/>>
28. STŘELEČEK, F. Skripta pro předmět Finanční analýza a plánování, EF JČU, 2011.
29. STUDIE VLIVU ZAVEDENÍ EURA NA EKONOMIKU ČR: [online]. [cit. 2013/04/20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Studie_NKS_final_upravena_po_opnenture_31_08_20081.pdf>
30. ŠUDŘICHOVÁ, M. Vliv kurzového rizika na příhraniční podnikání malých a středních firem [online]. [cit. 2013/02/11]. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/38212/1/SudrichovaM_VlivKurzoveho_2010.pdf>
31. ŠUDŘICHOVÁ, M. Vliv zavedení eura na transakční náklady MSP [online]. [cit. 2013/02/15]. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/38212/1/SudrichovaM_VlivKurzoveho_2010.pdf>
32. ÚČETNICTVÍ V PRAXI 2007 č. 5 [online]. 2007 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <[http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d2047v2812-moznost-zajisteni-menoveho-kursu-prostrednictvim-derivatov/?search_query=\\$index=115](http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d2047v2812-moznost-zajisteni-menoveho-kursu-prostrednictvim-derivatov/?search_query=$index=115)>
33. ÚČETNICTVÍ V PRAXI 2007 č. 9 [online]. 2007 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <<http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d2607v3373-vnitropodnikove-ucetni-smernice/>>
34. VANĚČKOVÁ, P., HŮLOVÁ, M., FUČÍK, I. Deriváty, zajištění a jejich zachycení v účetnictví. *Elektronický newsletter titulu finanční management* [online]. 8.4.2011 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: http://www.ihned.cz/download/DOT_nwsltr/FinManagement_2011_7.pdf
35. ZÁKON č. 1/1992 Sb. o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výděлку: http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=z1_1992

36. ZÁKON č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník, § 744 Měnová doložka:
<http://zakony.kurzy.cz/513-1991-obchodni-zakonik/cast-3-hlava-3-dil-3-oddil-3/>
37. ZÍKA, M. Kurzové riziko je pro firmy nepříjemnou komplikací [online]. [cit. 2013/03/19]. Dostupné z:
<<http://www.floowie.com/cs/cti/7847572624f66ee9f301dc/#/strana/2/>>

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam obrázků

Obrázek 1 Vývoj měnového kurzu v letech CZK/EUR v letech 1999 – 2013.....	10
Obrázek 2 Přecenění derivátů na reálnou hodnotu	25
Obrázek 3 Textilní a oděvní průmysl v ČR 2000-2010.....	38
Obrázek 4 Vývoj kurzu EUR/CZK 2009-2014	40

Seznam tabulek

Tabulka 1 Srovnání FUTURES a FORWARDŮ	19
Tabulka 2 Počet zaměstnanců k 31. 12.....	37
Tabulka 3 Výsledovka společnosti v letech 2009 – 2012 (v tis. Kč).....	39
Tabulka 4 Vstupní data pro benchmarking (v tis. Kč, vyjma počtu zam.).....	41
Tabulka 5 Hodnoty vypočtených ukazatelů.....	41
Tabulka 6 Metoda součtu pořadí	42
Tabulka 7 Metoda podílu.....	42
Tabulka 8 Metoda bodovací	42
Tabulka 9 Metoda normované proměnné	43
Tabulka 10 Metoda vzdálenosti od fiktivního bodu	43
Tabulka 11 Výsledné pořadí firem dle metod	46
Tabulka 12 Ostatní finanční výnosy a náklady (v tis. Kč).....	49
Tabulka 13 Poplatky jednotlivých bank	53
Tabulka 14 Příklad na bankovní náklady v ČSOB a GE Money Bank	55
Tabulka 15 Minimální částka jednoho obchodu.....	57
Tabulka 16 Příklad forward	59
Tabulka 17 Použité účty pro účtování měnového forwardu	61
Tabulka 18 Účtování měnového forwardu	62

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj počtu zaměstnanců k 31. 12.....	38
Graf 2 ROE	44
Graf 3 Doba obratu celkových aktiv.....	44
Graf 4 Produktivita práce.....	45
Graf 5 Úrokové krytí.....	45
Graf 6 Ostatní finanční výnosy a náklady	50

Seznam příloh

Příloha č. 1: Návrh vnitropodnikové směrnice upravující účtování forwardu

Návrh vnitropodnikové směrnice upravující účtování forwardu

Název směrnice:	Vnitropodniková směrnice upravující účtování forwardu		
Směrnice č.			
Firma (název a sídlo):			
Účinnost od:		Vydal:	
Znění směrnice:	<p>❖ Směrnice vychází z těchto předpisů:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Zákon o účetnictví 563/1991 Sb.</i> • <i>Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona 563/1991 Sb., o účetnictví</i> • <i>České účetní standardy</i> <p>❖ <u>O forwardech bude účtováno jako o derivátech k zajištění.</u></p> <p>❖ <u>Pro účtování bude dodržen následující postup:</u></p> <p><i>Výpočet hodnoty podrozvahové pohledávky a závazku ke dni vzniku forwardového kontraktu:</i></p> <p>Podrozvahová pohledávka=kontrakt*[FX/1+($IR_{CZK,D} * t / 360$)]</p> <p>Podrozvahový závazek=kontrakt*[SR/1+($IR_{EUR,L} * t / 360$)]</p> <p><i>Výpočet reálné hodnoty kontraktu a přecenění podrozvahové pohledávky a závazku ke dni účetní závěrky:</i></p> <p>Reálná hodnota kontraktu=[(FX–FR)*kontrakt/1+($IR_{EUR,L} * t / 360$)]</p> <p>Podrozvahová pohledávka=kontrakt*[FX/1+($IR_{CZK,D} * t / 360$)]</p> <p>Podrozvahový závazek=kontrakt*[SR/1+($IR_{EUR,L} * t / 360$)]</p> <p><i>Výpočet reálné hodnoty kontraktu ke dni vypořádání kontraktu:</i></p> <p>Reálná hodnota kontraktu=[(FX–FP)*kontrakt/1+($IR_{EUR,L} * t / 360$)],</p> <p>kde FX – forwardový kurz (přímá kotace pro CZK), FR – forwardový kurz v den účetní závěrky, FP – forwardový kurz v den vypořádání kontraktu, SR – spotový kurz (přímá kotace pro CZK), IR_D, IR_L - úrokové sazby depozitní a zápůjční na roční bázi (pro CZK a USD), t – doba splatnosti forwardového kontraktu v počtu dní.</p>		
Vypracoval:		Odpovídá:	
V.....		
Dne.....	Podpis jednatele účetní jednotky		